Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 101 (16324) | 1983 оной апрелиин 30, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАБАР

...лээн хоногһоо колхоз, совхозуудай таряалан дээ... ...ршэтэй халуун ажал үдэр һүнигүй бусалжа, үндэр ...ргасын үндэһэ һуури табиха хабарай тарилга ...нь. Мүнөөшье хаа хаанагүй хээрэ трактор, маши... ...най хүнхинэлдөөн таһархаяа болижо, хахалагдаһан ... шииг нойто бариха, таряалан, сабшалан уһалха, ... элдүүрилхэ хүдэлмэри түлэг ябуулагдана.

...тэжэ республика дотор арбан нэгэдэхи табан жэ... ...гурбадахи жэлэй хабарай тарилгын эршэ, дэли... ...үдэрһөө үдэртэ шангадана.

...най Буряад ороной алдарта 60 жэлэй ойн хабарай ...алишье талаараа ехэ удха шанартай, харюусал... ...гэжэ хэлэхэдэ алдуугүй. Энэ жэлдэ ажахынуудай ... тарил, овощ, хартаабха болон тэжээлэй ургамал... ...ургуулдаг олонхи бригада, звенонууд бүхы юумэндээ ...ээд божо, хамтын подрядай, ажахын тоосооной ...ар хүдэлжэ байна. Тиимэһээ ургасын түлөө меха... ...нууд болон таряашадай харюусалга эрид дээшэл... ...а таряалан дээрэхи бүхы хүдэлмэрине агротех... ...нарин заабариин ёһоор, эрхим шанартайгаар бу... ...газарай хүрьһэнэй шииг нойтые дэмы алдангүй ...хэ, үдэр, час бүхэнэй үндэр ургасын аша туһа... ...рулха гээшэ мүнөөдэрэй гол шухала зорилго бо...

...бхарай үдэр жэлые тэжээдэг» гэһэн арадай үгэ бии. ...ай хагсуу хүйтэн, тооһо шоройгоор шэдэлжэ бай... ...хитай хабарай эдэ үдэрнүүдтэ хара хүлһөө гам... ...й хүдэлжэ, газараа һайнаар үтэгжүүлэн, уһалан, ...айхабтар бодомжотой нарииваар элдүүрилжэ, үрэ... ...соонь шиигтэй хүрьһэндэ оруулжа шадаал һаа, ...малар элбэг ехэ ургаса абтаха.

...йгоо Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар ...элсэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөөндэ орол... ...манай республикын хүдөөгэй ажалшад энэ жэлдэ ...мянган тонно таряа, 125 мянган тонно хартаабха, ...мянган тонно овощ хурааҗа абаха, мүн бүхыдэнь 531 ... тонно үбһэ, 205 мянган тонно сенаж, 925 мян... ...тонно силос гэхэ мэтэ тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ социа... ...уялгануудые соогоо бэшэнхэй. Таряалан, сабшалангай ...бүриһөө һайн ургаса абажа, эды шэнээн ехэ таряа, ...тэжээл бэлэдхэжэ шадаа һаа, колхоз, совхозуудһаа ...хоолой бүхы зүйлнүүдые гүрэндэ худалдаха түсэ... ...ртэй түрэтэйгоор дүүргэхэ, КПСС-эй XXVI съез... ...партиин ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) ...гүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ бо... ...алаараа харюусаха байна.

...ы ургамалнуудай үндэр баян ургаса абаха гэбэл, ...эн жэл соо таряалан, сабшалан дээрэ хүдэлхэ, ...эл шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, машина ...хээ һайнаар балдэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ ...й гэжэ түрүүшүүл тоолодог. Тиимэһээ мүнөө Ка... ...н районой Ханхалын совхоз, Улаан-Үдын районой ...«Искра», Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэ... ...«Загански», «Искра» колхозууд хабарайнгаа ...гые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаад, түрүүшын үдэр... ...хитэй һайнаар хүдэлжэ байна.

...ншье мэдэһээр, гүрэнһөө саг үргэлжэ ехэ туһалам... ...хүргэгдэжэ байһанай ашаар мүнөө колхоз, совхоз ...элдэб янзын хүсэ ехэтэй техникэ олон болоо, ме... ...торнуудай эрдэм мэргэжэл бүри дээшэлнэ. Тиигэ... ...барай тарилгын бүхы хүдэлмэрине агротехническэ ...ийн ёһоор, богонихон болзор соо, һайн шанартай... ...бүтээхэ арга боломжо гүйсэд бии.

...ншье урда жэлнүүдтэ трактор, машинануудай хан... ...гүй муугаар заһабарилагдаһанһаа, эмхидхэлэй хү... ...ии һула байһанһаа боложо, зарим ажахынуудта ...ай тарилга һараһаа үлүүтэй саг соо үргэлжэлүүлэг... ...һэн. Нёдондо Зэдын, Яруунын, Сэлэнгын, Хэжэн... ...Хурамхаанай районуудай олохон колхоз, совхозууд ...ороохото тарилгые болзорһоонь алар 10—15 хо... ...р оройтуулаа. Жэшээнь, эртын тарилгые 35—40 ...соо, хартаабха тарилгые 30—35 үдэрөөр униагай... ...хада ургасань эрид доошолно, хүсэд эдеэшэжэ үр... ...й бшуу. Энэнһээ боложо, үнгэрэгшэ жэлдэ алар ...мянган гектар таряан малай тэжээл болгогдоо.

...жэлдэ тиимэ юумэн тохёолдохо ёһогүй. Газарай ...анай шииг нойто бариха, дээгүүрхинень жэгдэлхэ,

[illegible]

...Нэгэнние ажалай вахтада жагсажа угтахаяа. «Ха... ...тарилгын хүдэлмэрине эрхим шанартайгаар үнгэр... ...гэһэн КПСС-эй ЦК-гай 1983 оной Майн 1-нэй уряа... ...шэнэ амжалтада дуудана бшуу.

...барай тарилгын хүдэлмэрине түрүүшын үдэрһөө эм... ...һайнаар, эршэмтэй шангаар ябуулан, үндэр баян ...абаха үндэһэ һуури табижа, түрэл Буряад оро... ...ро 60 жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгээр угтаял!

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ АЖАЛШАД! 1983 ОНОЙ ТУСЭБЫЕ, АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДААБАРИНУУЛЫЕ БУХЫ ДУНГҮҮДЭЭРНЬ ДҮҮРГЭХЫН БА ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭХЫН ТУЛӨӨ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ТУГ ҮНДЭР ДЭЭРЭ ҮРГЭГТЫ!

(КПСС-эй ЦК-гай 1983 оной Майн 1-нэй Уряануудһаа).

Буряадай АССР-60

УЛААН ТУГТА ХҮРТЭБЭ

Буряадай АССР-эй Түлишын промышленностиин министерствэдэ Москваһаа һаяхан баярта мэдээсэл абтаба. Байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгүүдээр тус министерствэдэ РСФСР-эй Түлишын промышленностиин министерствын ба ой модоной, саарһанай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар олгогдоо.

Энэ хадаа байгша оной түрүүшын квартал соо тус министерствын харьяата предприятинуудай амжалтатай һайнаар хүдэлжэ гараһые гэршэлнэ. Министерствын бүхы коллективүүд кварталайнгаа түсэб болон социалис уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо товарна продукциин түсэб 10,5 процентээр, валова продукциин түсэб 10,7 процентээр, модо зөөлгын түсэб 2,3 процентээр, модо хюроодэлгын түсэб 10,9 процентээр, мүн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 10 процентээр үлүүлэгдээ.

Ажалшадые, хүдэлмэришэдэй посёлогууд болон городуудые түлишөөр хангалга эли бодо һайжараа. Эндэ Баргажанай, Бэшүүрэй райтопууд илангаяа амжалта түйлаһан байна.

ДАХИНАА ИЛАБА

«Пригородный» совхозой һүнэй комплексын һаалишад, үхэршэд үнгэрһэн гурбан һарын туршада бүхыдөө 1169 центнер һү һаагаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 300 центнерээр һү абалгаяа дээшэлүүлжэ шадаа. Энэнь үнеэн бүридэ тоолоходо, 70 килограмм болоно.

Ажахы дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ һаалишад Аграпина Вавиловна Шумихина, Анна Климовна Нетесова, Ираида Ильинична Ключникова гэгшэд түрүүлжэ, өөһэдынгөө хубитануудые нилээд оруулна.

Һүнэй комплексын малшад нэгэдэхи кварталай дүнгөөр район дотороо нэгэдэхи һуури эзэлжэ, КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта, Хүндэлэлэй дипломдо хүртөө.

А. НАГАСЛАЕВ.
Улаан-Үдын район.

ТАКСИМО ТЭЭШЭ ЗУРЫНА

БАМ-ай Буряадай участогай барилгашад республикын 60 жэлэй ойн һайндэрые нэрэтэй солотойгоор, ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн мүрысөөндэ оролсоод, үдэрһөө үдэр бүри улам һайн үрэ дүн туйлана. Хойто-Муяын хадануудай дундуур түмэр харгы табигдажа, ашаанай поезд Северомуйск посёлок хүрэтэр ябадаг болобо. Буряадай участогай хүдэлмэришэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ Баунтын районой газар дээрэ оршодог Таксимо посёлок хүрэтэр түмэр харгы табиха даабаритай.

Энэ даабаряа болото дээрэнь бэелүүлхын тула 12 миллион кубометр хайр шоройн түмэр замай далан дээрэ зөөжэ адхаха, уһа урадхуулдаг бетонно 67 сорго хабсарха, ехэ, бага 50 хүүргэ табиха болоно. Иимэ ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри саг болзортонь һайн шанартайгаар дүүргэхын тула одоол элэбхи үүсхэл, шадабари хэрэгтэй болоно.

«Нижнеангарсктрансстрой», «Запбамстроймеханизация», «БАМтрансвзрывпром». «Мостострой-9» трестнүүдэй хүдэлмэришэд мүнөө Хойто-Муяын хадануудһаа Таксимо хүрэтэр барилга хэжэ байна.

Северомуйск—Таксимо гэһэн габшагай ажалай участок дээрэ хүдэлмэри хэр урагшатайгаар ябуулагдажа байна хаб? Участогууд барилгын материалаар, техникээр, зэр зэмсэгээр хэр найдамтайгаар хангагданаб? Хүн зоной һуудаг посёлогуудһаа холо хүдэлжэ байһан хүдэлмэришэд эдеэ хоолой зүйлөөр, байраар, унтари хэбтэри, хубсаһаар хэр хангагданхайб? Энэ бүхы асуудалаар КПСС-эй Хойто-Байгалай райком, БАМ-ай барилгын дирекци, трестнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ходол һонирхожо, тодорхой шиидхэбэринүүдые абадаг, туһаламжа хүргэдэг. Үйлэдбэриин, ажаһуудалай асуудалнуудые зүб тээшэнь шиидхэхэ хэрэгтэ КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой дэргэдэ байгуулагдаһан штаб ехэ нүлөө үзүүлжэ байдаг. Штабай заседанинууд барилгын участогууд дээрэ үнгэргэгдэнэ.

Һаяхан штабай ээлжээтэ заседани Северомуйск посёлогто үнгэргэгдэбэ. Энэ заседаниин хүдэлмэридэ КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой промышленностиин таһагые даагша В. А. Никулинский, «Нижнеангарсктрансстрой» трестые эрхилэгшын орлогшо А. Н. Фролов, «Запбамстроймеханизация» трестые эрхилэгшын орлогшо М. Ф. Николенко болон барилгын организацинуудай бусад түлөөлэгшэд хабаадалсаба. Барилгын организацинуудай түлөөлэгшэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Таксимо хүрэтэр баригдаха хүүргэнүүдэй олониинь хабсаргагдажа эхилэнхэй. Бетонно 67 сорогын 18-ниинь табигдаад байна. 3 миллион кубометрһээ үлүү хайр шоройн түмэр замай далан дээрэ адхагдаа. Барилга-хабсаралгын 597-дохи. хүүргэ баридаг 52-дохи, 97-дохи отрядуудай оньһожоруулагдамал 138-дахи, 135-дахи болон бусад коллективүүд Северомуйск—Таксимо гэһэн габшагай ажалай участок дээрэ тон эдэбхитэйгээр ажаллажа, даабаряа үлүүлнэ гэжэ штабай суглаан дээрэ мэдээсэгдэбэ. Социалис мүрысөөндэ илагшадта КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

К. ЖАМЬЯНОВ.

САГААН ЭДЕЭНЭЙ ЭЗЭД

Дархагар ехэ хуушан байра соо зэргэлүүлэгдэн уягдаһан садхалан үнеэд яаралгүй хибэдэһээ хибэнэд. Энэ байрын олон сонхонуудаар үглөөнэй эртын үүрэй толон элшээ сасажа эхилнэ. Байрын хажуу талын үргэн ехэ үүдэн хүндөөр нээгдээд, хоёр гартаа хүнэг бариһан эхэнэр орожо ерэбэ. Уданшьегүй тэрэнэй һүүлээр һаалишад нэжээд-хошоодоороо һубарилдаһаар ерэжэ, ажалай хүлгөөтэй үдэр эхилшэбэ.

Һаалишад өөһэд өөһэдынгөө үнеэдэй дэлэнгые бүлеэн уһаар угаажа, сэбэр аршуулаар хататарнь аршана. Тиигэһээр байтар, эндэ-тэндэ үнеэдэй дэлэнгүүдһээ шобторгодоһон һүн хооһон хүнэгүүдэй оёор шэнхинэсэ тудан, ямар нэгэн хүгжэм һануулха юм.

Түнхэнэй совхозой Могой-Горхоной һү һаалиин фермэ район соогоо үнеэдэйнгээ тоогоор дунда зэргын юм. Эндэ бүхыдөө 292 үнеэн харууһалагдана. Фермэдэ үнеэдэй хуушарһан хоёр байра бии юм. Тиимэһээ эндэ ямаршье оньһожоруулга хэхын аргагүй. Гансал нэгэн соонь үнеэдэй шэбхэ, шабааһа хамажа гаргаха транспортёр тодхогдонхой. Энээнһээ бэшэ ажалынь бар хүсөөр хэгдэнэ.

Тодорхойлон хэлэбэл, фермын һаалишад үглөөнэйнгөө һаамые дүүргэһээр, хоёр часай туршада үнеэдээ эдеэлүүлжэ тухашарна. Шэнгэн тэжээлыень хүнэгөөр зөөжэ уулгахаһаа эхилээд, шэмэтэ болон бүдүүн тэжээлыень тракторай тэргээр оруулжа тарааха хүрэтэр хэхэ ажал ехэ ааб даа. Мүн лэ үнеэдээ газаа гаргажа уһална. Түрүүшынхеэ тугаллаһан гунжадаа һүтэй үнеэд болгохын тула үдэрэй тэн багаар шобторжо һаана. Энээнэй һүүлдэ тэдэнээ баһа эдеэлүүлжэ, уһална. Тиигэжэ байтарнь, үдэшын һаамые дүтэлшэхэ юм. Юрэдөө, малшад үглөөнэй 6-һаа үдэшын 8 саг болотор сүлөө тухагүй ажаллана бшуу.

Үйлэдбэриин иимэ түлюур баазатайшье һаа, эндэхи һү һаалиин хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри ажалай үндэр дүнгүүдые түйладаг. Арбадахи табан жэлэй дүнгүүдээр энэ фермын коллектив Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ үндэр дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй вымпелээр шагнагдаа бэлэй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдтэ тус коллектив түрүү зэргэдэ ябаһаар. Байгша оной түрүүшын кварталай түсэбые һараар уридшалан дүүргэһэн байна. Мүнөө тэдэнэр гансашье совхоз дотороо бэшэ, харин район соогоо—нэгэдэхи һуурида.

Могой-горхонойхид нэгэ хүн шэнгеэр эбтэй эмхитэйгээр ажаллаһанай ашаар иимэ үндэр дүнгүүдые түйлана. Тус фермые даагша, КПСС-эй обкомой гэшүүн, партиин райкомой бюрогой гэшүүн, арадай депутадуудай районно Соведэй депутат Анна Доожиевна Дашеева арба шахуу жэлэй туршада эндэ ажаллахадаа иимэ ажалша бэрхэ коллектив байгуулжа шадаһан байна. Фермын үдэрэй журам тон нарин нягтаар сахигдана. Эндэ ажалдаа хожомдохо гү, али ажалдаа гарахагүй ушар гэжэ үзэгдэдэггүй юм.

Фермын хүдэлмэришэдэй соёлой гуламта болохо улаан булангынь ехэ һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Досоонь ороходо, һаруул, сэбэр, дулаан. Эндэ шэнэ мебель, телевизор. хэрэгтэй номууд харагдана. Улаан булангай хүдэлмэриин түсэб, фермын ажалай гурим, агитаторай кварталай туршада ябуулха хүдэлмэриин түсэб, хэн мүнөөдэр түрүүлнэб гэһэн хуудаһан, комсомолой прожектор, «Сошордомо дохёо», хамтын болон хубиин социалис уялганууд, социалис мүрысөөнэй дүримүүд, үдэр бүхэндэ хэн хэды шэнээн һү һаагааб гэһэн экран болон бусад хуудаһанууд гоё һайхаһаар бэшэгдэнхэй.

Арбан хоногой болон һарын дүнгөөр совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ерэжэ, улаан булангдань суглаа үнгэргэдэг юм. Эндэ дүнгүүд согсологдодог, зарим һаалишадай һаамаа доошолуулһанай шалтагаан элирүүлэгдэжэ, хэмжээн абтадаг, саашадаа ойрын сагта бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд хараалагдадаг байна. Энээнһээ гадна партийна болон комсомолой бүлэгүүд, арадай хиналтын болон депутатска постнууд тон эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Залуу һаалишадые һурган хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана.

Социалис мүрысөөнэй экран гаргагдажа, түрүү һаалишадые амаршалһан баяртай мэдээсэлнүүд үлгэгдэнэ. Мүн түрүү һаалишадтай уулзалгын үдэшэнүүд үнгэргэгдэнэ.

Түрүү фермэ хадаа түрүүшүүлээр ехэл олон. Тэдэнэй тоодо һаалишад Дарима Убушеева, Тамара Комиссарова, Лопсон Лудукова, Евдокия Убушеева, Любовь Голышева, Светлана Дашеева болон бусад ороно.

Могой-Горхоной түрүү, коммунис ажалай коллектив Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярай үдэр хүрэтэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые дүүргэхээр эрмэлзэнэ.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү һаалишад (зүүн гарһаа) Т. Комиссарова, Л. Лудукова, Л. Голышева.

Авторай фото.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро ээлжээтэ заседани дээрээ 1983 оной апрелиин 16-да үнгэрһэн Бүхэсоюзна коммунис субботнигой дүнгүүдые хаража үзэбэ. Энэ субботник совет арадай үндэр мэдэрэлые бэ патриотизмые тодо хурсаар гэршэлбэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Совет хүнүүд өөрынгөө үнэн сэхэ ажалаар гүрэнэй түсэбтэ даабаринуудые болон 1983 оной социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула ажахы доторой арга боломжонуудые элсүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй табиһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулба. Коммунис субботнигой дүнгүүд тухай мэдээсэл хэблэлдэ толилогдохо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудые бэелүүлжэ байһан тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо И. В. Архиповай, министрнүүд В. П. Леинэй ба Н. Н. Тарасовай мэдээсэлнүүдые шагнаба. Энэ зүйлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ, мүн элдэб хэрэглэмжые үргэнөөр хангалга Эдеэ хоолой программатай хамта КПСС-эй XXVI съездын баталһан гол хубинь болоно. Тиимэһээ энэ хүдэлмэри партийна, совет, профсоюзай органуудай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай гол анхаралда саг үргэлжэ байха ёһотой гэжэ онсолон тэмдэглэгдээ. Тус асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоол дотор 1983—1985 онуудай туршада эд бараагаар хүн зониие хангалгые улам һайжаруулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тодорхойлогдоо. Дэлгүүрнүүдтэ наймаалха эд бараа, илангаяа хүн зондо багаар хүртэдэг эд бараа ехээр үйлэдбэрилхын тула Компартинуудай ЦК-нуудта болон союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, крайкомуудта болон обкомуудта, СССР-эй министерствэнүүдтэ болон албан зургаануудта арга нөөсэнүүдые саашадань бэдэржэ хэрэглэхэ талаар хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлхэ гэжэ даалгагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро ороной олонхи районуудта дэлгэрһэн хабарай тарилгын хүдэлмэриин ябаса тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриевай мэдээсэлые шагнаба. Хабарай тарилгые эгээл богони болзорто эрхим шанартайгаар, эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ дүүргэхэ талаар хүдөөгэй ажалшадай хүсэлэл оролдолгонуудые бүхы аргаар элсүүлхэ асуудалнуудта партийна, совет болон хүдөө ажахын органуудай, министерствэ болон албан зургаануудай анхарал хандуулагдаа.

Ерэхэ табан жэлдэ Каспиин далайн баруун эрьедэ бүхэсоюзна удха шанартай курортно шэнэ зоно бии болгохо тухай Азербайджанай Компартиин ЦК-гай болон Азербайджанай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэй хамта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй оруулһан дурадхалнуудые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро дэмжэн һайшааба.

Тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседанида үшөө хэдэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

ФРЕЛИМО ПАРТИИН IV СЪЕЗД

МАПУТУ. (ТАСС). Фрелимо партиин эндэ боложо байһан IV съезд дээрэ партиин түрүүлэгшэ, Мозамбигай Арадай Республикын президент С. Машелэй хэһэн ЦК-гай тоосоото элидхэлые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Фрелимо партиин хүтэлбэри доро мозамбик арад тэдэнэй урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ юм гээд найдажа байһанаа делегадууд үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Мозамбигай ерээдүй социализм байгуулха хараа шэглэлтэй таһаршагүй холбоотой юм гэжэ хүдэлмэришэдэй, таряашадай, ажалша интеллигенциин, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэд тэмдэглэнэ.

Гадаадын делегацинуудые хүтэлбэрилэгшэд съездэ хабаадагшадые амаршалаа. КПСС-эй делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй соёлой министр П. Н. Демичевэй хэлэһэн үгэ халуунаар угтагдаба. КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ Союзай коммунистнуудай ба ажалшадай үмэнэһөө. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой зүгһөө ажалша арадай манлайда дабшадаг социалис Мозамбигай түлөө тэмсэлшэдтэ революционно амаршалга дамжуулаад, шэнэ общество байгуулгада ехэ амжалтануудые туйлахыень хүсэбэ.

Марксизм-ленинизм мүнөө үеын эгээл нүлөө ехэтэй үзэл сурталай хүсэн болоо. Тэрэ гансал совет арадай, Зүүн Европын арадуудай бэшэ, харин Азиин, Африкын ба Латиин Америкын олон арадуудай шэнэ общественые бодотоор байгуулгын теоретическэ үндэһэ һуури болоо. Мүнөө социализм хүсэн түгэс бодото байдал, бүхы дэлхэй дээрэ эрхэ сүлөө, эб найрамдал хангалгын социальна дэбжэлтын бата үндэһэ һуури болонхой.

Эб найрамдалда, хүн түрэлтэнэй амидаралда гол аюулай хаанаһаа үүдхэгдэжэ байһаниинь хэндэшье нюуса бэшэ. Нэн түрүүн США-гай захирганай империалис, милитарис хараа шэглэлээр энэ аюул тохёолдуулагдана. Буу зэбсэгүүдые үзэгдөө дуулдаагүй ехээр бүтээн гаргалга, шэнэ ядерна буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхохо һэдэлгэ, ядерна буу зэбсэгүүдые хороохо бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые буруу һүргэлгэ, али бүхы талануудай адли тэгшэ эрхын ба аюулгүй байдалай гол үндэһэ һуури дээрэ буу зэбсэгүүдые хуряаха бодото. тодорхой хэмжээнүүд — эдэ бүгэдэ США-гай президент Рейганэй бэелүүлдэг политикые элирхэйлэн харуулна.

Иимэ орёо хүшэр байдалда Советскэ Союзай хараа шэглэл тон тодорхой юм. «Бата эб найрамдал хангаха, бэеэ даахан байдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын талаар арадуудай эрхэнүүдые хамгаалха гээшэ манай гадаадын политикын хэлбэришэгүй зорилгонууд болоно», — гэжэ Ю. В. Андропов хэлээ һэн. Совет хүнүүд Африкын арадуудтай һанал нэгэтэй байһанаа мэдүүлнэ, үнэн зүрхэнэй туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлнэ.

Фрелимо партиин IV съездэ КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн амаршалгын текстые П. Н. Демичевэй съездын президиумдэ дамжуулхадань, делегадууд хани халуунаар угтаба. Тэрэ совет коммунистнуудай бэлэгые— В. И. Ленинэй бюстые мүн лэ дамжуулһан байгаа.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Үсэгэлдэр, апрелиин 29-дэ Улаан-Үдын Буряадай гүрэнэй Ажалай Улаан Тугай орденто Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театр соо ажалшадай һапалаа нэгэдэлгын Уласхоорондын һайндэр — Майн 1-дэ зорюулагдаһан баярай суглаан болобо.

Энэ заншалта һайндэртэ зорюулагдаһан элидхэл Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **В. Б. Саганов** хээ.

Суглаанда республикын ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд—үйлэдбэриин түрүүшүүл, партиин, дайнай, ажалай ветерანууд, партийна, совет органуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмэй эмхи зургаануудай, дээдэ болон дунда тусхай һургуулинуудай эрдэмтэд, багшанар болон студентнэр, комсомолшууд болон залуушуулай түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна.

Суглаанай түгэсхэлдэ һайндэрэй ехэ концерт болоо.

Д. ГАРМАЕВ.

КПСС-эй ОБКОМДО ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

...релиин 29-дэ КПСС-эй об... ...о хүдөө ажахын хүгжэл... ...асуудалнуудаар зүблөөн ...о. КПСС-эй горкомууд ... райкомуудай нэгэдэхи ...етарьнар, арадай де... ...уудай городской болон ...но Соведүүдэй гүйсэдко... ...ай түрүүлэгшэнэр, район... ...агропромышленна нэгэдэл... ...эй соведүүдэй түрүүлэг... ...р, «Госкомсельхозтехни... ... районно нэгэдэлнүүдэй ...ньигууд, промышленна ...приятинуудай, транспор... ...барилгын эмхинүүдэй хү... ...рилэгшэд, республикын ...истерствэнүүд болон албан ...нуудай хүтэлбэрилэгшэд, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүд, партиин областной комитедэй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй аппарадуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

«Хүдөө ажахын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-да болоһон зүблөөнэй дүнгүүд ба республикын партийна ба совет органуудай зорилгонууд» гэһэн асуудал зүблөөн дээрэ зүбшэгдэһэн байна. КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев тус асуудалаар элидхэл хэбэ.

КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Плотников, КПСС-эй Хоринн райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев, КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой нэгэдэхи секретарь П. А Горбунов, КПСС-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. Базаров, КПСС-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Хмелев, КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Таханов, КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь К. Д. Лубсандоржиев, Зэдын районно агропромышленна нэгэдэлэй соведэй түрүүлэгшэ Л. С. Мадагуев, КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Жданов гэгшэд элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаа.

АДУУН ҺҮРЭГ—АЖАХЫНУУДАЙ БАЯЛ

Тэсгэн республикын түрүү адуушадай, колхоз, совхозуудай, районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдэй зоовет-мэргэжэлтэдэй хабаадалгатай зүблөөн болоо һэн. Тэндэ «Республика дотор адуун һүрэг үсхэбэрилхэ талаар туйлагдаһан 1982 оной дүнгүүд болон 1983 ондо бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудалаар Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо Б. Б. БАЛАГАНОВ элидхэл хэһэн байна.

Тус зүблөөнһөө материалнууд доро толилогдобо.

Буряад оронноймнай түүхэтэ 60 жэлэй ойн баярай һайндэр улам дүтэлжэ байна. Республикынгаа хүдөөгэй бүхы ажалшадтай хамта колхоз, совхозуудай адуушад, моришод энэ алдарта ойе ажалай амжалтануудаар угтаха, бүхы хүдэлмэриингөө ашаг үрэ, шанарые эрид дээшэлүүлжэ, Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө бодото хубитые оруулхаар эрмэлзэнэ гээд Б. Б. Балаганов хэлэнэ.

Һүүлэй ......үдтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, мүн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудые дүүргэлтэ болгон, республика дотор хэдэн олон шухала хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар ажахынуудта адуу моридой тоо толгой зарим тэды олошоруулагдажа, энэ һалбариин ашаг үрэ яһала дээшэлүүлэгдэжэ байна. Жэшээлхэдэ, 1981 онойхитой сасуулхада, үнгэрэгшэ жэлдэ адуу моридой тоо 2328 толгойгоор олошоруулагдажа, мүнөө тэдэмнай 58,6 мянганда хүргэгдэбэ. Тэрэ тоодо эмэ адуунай тоо 6 процентээр олон болоно, һүрэгүүд соохи гүүнүүдэй тоо 27,6 процентдэ хүрөө. Нёдондо бүхыдөө 9350 унаган түлжүүлэгдээ гэхэ гү, али һүүлэй арбан жэл соо түрүүшынхеэ нимэ олон унага абаа.

Адуун һүрэгэй тоо толгойе олошоруулха хэрэгтэ түрүү адуушад, моришод илангаяа ехэ хубита оруулна. Тухэнйабал, Баргажанай совхозой бэрхэ адуушан П. Е. Степанцовой бригада харууһалдаг бүхы 210 гүүнһөө 210 унага абажа томо болгоо. Захааминай районой Михайловкын совхозой адуушан И. Б. Бадмаев, Зэдын районой Оёорой совхозой адуушан С. Б. Сосоров гэгшэд зуун гүүн бүхэнһөө 93—97 унага түлжүүлээ. Яруунын районой Исэнгын совхозой адуушан В. Б. Базаров, Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхозой моришон Е. Е. Олейников болон бусад олохон түрүүшүүл зуун эхэ адууһаа 85—90 унага абаа юм.

Бэшүүрэй районой колхоз, совхозууд урда жэлэйхитэй сасуулхада, унага һураггүй олоор абаа, бүхы адуунайнгаа, тэрэ тоодо гүүнүүдэйнгээ тоо толгойе олон болгоо, гүрэндэшье адуунай мяха горитой худалдаа. Мухар-Шэбэрэй, Яруунын, Хяагтын районууд энэ талаар баһал муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна. Жэшээнь, Яруунын районой ажахынууд жэл соо адуун һүрэгөө 360, гүүнүүдээ 106 толгойгоор олошоруулжа, унагадыешье һайнаар абаад, 1200 центнер адуунай мяха үйлэдбэрилхэ даабаритай һаа, тэрэнээ 1624 центнертэ хүргөө.

Энэ һалбариие түргэнөөр хүгжөөхэ тушаа бодото анхарал хандуулаад, үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлөөд байгаа һаа, ажахы, адуушан бүхэнэй ехэ үрэ дүнгүүдые туйлажа шадаха байһаниие, эндэ үшөө хэрэглэгдээгүй арга боломжо тон ехэ байһаниие түрүүшүүлэй жэшээ гэршээнэ.

Тиимэһээ дииланхы олонхи колхоз, совхозуудта адуун һүрэг һайнаар үсхэбэрилэгдэнэ гэжэ һэхэн аргагүй. Тэдэнэр бүхы һүрэгэй тоо толгойе олошоруулха, унага абаха, адуунай мяха үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэнэгүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы адуу моридой тоо толгойе олошоруулха түсэбөө —98,8 процент, гүүнүүдые олон болгохо даабари 96 процентдэ хүргэгдэжэ, түсэбөөр дүүргэхэ 546 гүүн дуташоо. Гадна нёдондо адуунайхаа бүхыдөө 1314,3 тонно адуунай мяха үйлэдбэрилжэ, тэрэнэй 1103 тонныень гүрэндэ худалдаа, ажахын доторой гаргашада 174,8 тонно мяха гаргаа. Хүн зондо 35,7 тонно адуунай мяхан худалдагдаа.

Илангаяа Сэлэнгын районой колхоз, совхозуудта адуу үсхэбэрилхэ хэрэг хангалтагүй муугаар табигданхай гэжэ элидхэл соо шүүмжэлэгдээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэхи ажахынууд адуун һүрэг олошоруулха, унага абаха түсэбөө дүүргээгүй, гүрэндэ ойролцоо 78 центнер мяха худалдаһан аад, аяар 132 центнер адуунай мяха нишэ тиишэнь гаргашалаа, хүнүүдтэ худалдаа. Мүн Баунтын районой ажахынууд адуугаа, тэрэ тоодо гүүнүүдээ үсөөрүүлээ, зуун гүүн бүхэнһөө ойролцоо 51 унага абаа. Харууһанай муүһаа аяар 236 адуу моридоо гарзалуулаа, үгы болгоо, шоно, баабгайда эдюулээ.

Яахадаа иимэ түлюур туйлаган байдал тохёолдооб, энээниие усадхаха тушаа юун хэгдэжэ байнаб гэжэ тэндэхи РАПО-гой соведэй түрүүлэгшэнэр В. Е. Батоpов, В. Т. Тугдумов гэгшэдһээ шангаар асууха саг ерээ.

Байгша оной апрелиин 18-да КПСС-эй ЦК-да хүдөө ажахын асуудалаар болоһон зүблөөн дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов иигэжэ хэлэһэн байна: «Мүнөө дээрээ хүдөө ажахын хэрэгүүд үшөөл орёо байһаар. Һүүлэй жэлнүүдтэ саг үргэлжэ тохёолдодог хангалтагүй сагай уларил муугаар нүлөөлнэ. Гэбэшье иимэ эрхэ байдалда зарим хүтэлбэрилэгшэд бэрхэшээлнүүдые шадамараар дабажа, продукци ехээр үйлэдбэрилхэ арга замуудые бэдэрэн олоно, харин нүгөөдэ зариман хүдэлмэриингөө дутуу дунданууудые сагай уларилаар сагааруулхые оролдодог байна».

1983 ондо республикын адуушадай урда ехэхэн, харюусалгатай зорилгонууд табигдана.

Тиимэһээ бүхыдөө хэжэ байһан ажалаа шүүмжэлхы ёһоор хаража, бии байһан дутуу дунданууудаа түргэнөөр усадхаха хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Илангаяа олонхи ажахынуудай зуун гүүн бүхэнһөө унага үсөөнөөр абадаг, эмэ адуу олоор һубайруулдаг, унага хаюулдаг, үхэл гарзада оруулдагһаань боложо, энэ һалбари ехэхэн хохидолдо ороно. Республика дотор зуун гүүн бүхэнһөө дунда зэргээр 64 унаганай абтаад байхада, Баунтын районой «Амалатский», Бэшүүрэй районой Хёлгын, Улаан-Үдын районой «Авангард», Сэлэнгын районой «Бестужевский», Захааминай районой Харацайн, Хэжэнгын районой «Первомайский» совхозууд болон бусад ажахынууд зуун гүүн бүхэнһөө арай гэжэ 25—30 гаран унага абаа.

Эдэ ажахынуудта эмэ адууе саг соонь ороондо оруулха, азаргануудые үрэжүүлгэдэ һайнаар бэлдэхэ, зүбөөр эдеэлүүлхэ талаар анхарал табигданагүй. Зоовет-мэргэжэлтэд энэ харюусалгатай хэрэгые нарин хиналтадаа абанагүй, адуушад, моришодой урда шанга эрилтэ табинагүй. Гүүнүүд һубайрхадаа, ажахыда гарза хохидол ушаруулна. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэндэ эмэ адууе үрэжүүлхэ, унага хаюулангүй харууһалха хэрэгтэ айхабтар харюусалгатайгаар хандаха, гүүн бүхэнһөө унага абаһан хүнүүдые һайнаар урмашуулха гээшэ тон ехэ удха шанартай.

Энэ талаар Яруунын районой Витимэй совхозой, Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой адуушадай дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Тэдэнэр унагалха гүүнүүдые нишэ тиишэнь үлдэхэ туухаяа болижо, хорёологдоһон бэлшээридэ, зелёнко тариһан газарта үдэр, һүнигүй адуулдаг болонхой. Энээнэйнь ашаар гүүнүүдэй унага хаяха ушар үзэгдэхэеэ болёо.

Һүрэг соо гүүнүүдэй тоое олон болгохо тухай үшөө дахин дабтажа хэлэхээр. Эмэ адууе мяханда гаргашалха, сагһаань урид голодоһондо гаргаха ябадалда эсэс табиха тухай дээдын зургаануудай зүһөө ажахынуудта олон дахин шанга һануулга хэгдэдэг. Гэбэшье гүүнүүдэй тоо толгой биратай олошорногүй. Тэсд хайшан гээ һаа, һүрэг соо гүүнүүдые олон болгохоб? Мүнөө ажахынуудта жэлдээ 3500—4000 эмэ унагад түрэхэ зэргэтэй. Тэдэнэй 3 мянгыень үсхэбэридэ табяад, һүрэг сооһоо 1500 хүгшэн, муу гүүнүүдые голодоһондо гаргаа һаа, эмэ адууе жэл соо 10—15 процентээр олошоруулха арга бии.

Тиимэһээ колхоз, совхозуудта адуу моридой тоо толгойе нарин нягтаар бүридхэхэ, залуухан эмэ адууе саг соонь гүүнүүдэй тоодо абажа, ороондо оруулха, гүүнүүдые голодоһондо гаргахадаа актаа заатагүй районой АПО-до баталуулха гээшэ тон шухала. Ажахы бүхэндэ адуу моридые тоолохо, тамгалха, гараһан унагадые дары бүридхэлдэ абаха ёһотой. Юуб гэхэдэ, тоо бүридхэлэй муугаар хэгдэдэг дээрэһээл моридой үгы болгогдохо, дутаагдаха ушар үзэгдэнэ. Нёдондо республика дотор 450 адуун үгы болгогдоо. Хурамхаанай, Чисаанын совхозуудта, Яруунын районой «Победа» колхоздо, илангаяа олон адуу морин үгы болоһон байна. Бүхы һүрэгые квартал бүхэндэ тоолонжо, нарин бүридхэл хээд, тэдэниие үгы болгоһон, үхүүлһэн хүнүүдые харюусалгада хабаадуулагдажа байгаа һаа, иимэ юумэн тохёолдохогүй һэн.

Өөһэдөө мэдээд, адуу үүсэлхэ, гаргашалха ябадалда эсэс табихаар болоо. Мяха гүрэндэ худалдаха, адуунай тоо толгойе олошоруулха түсэбөө дүүргээгүй аад, Хэжэнгын совхоз һүүлэй хоёр жэлдэ 290 гаран мори нишэ тиишэнь гаргашалаа. Иимэ баримтанууд бусад колхоз, совхозуудташье бии.

Зарим ушарта ондоо һалбаринуудта хэгдэһэн гаргашын адуу үсхэбэрилгэдэ тохогдодог дээрэһээнь адуунай мяханай өөрынь үнэ сэн хэтэрхы ехэ болоно. Тиигэжэ нёдондо колхоз, совхозууд адуунай мяха худалдалгаһаа 149 мянган түхэригөөр гарзатажа гараа. Жэшээлбэл, Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо адуунай мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн аяар 578 түхэригтэ хүрөө.

Үнэндөө, энэ һалбариие зүбөөр эрхилдэг, бүхы тоо бүридхэл, тоосооень һайнаар хэдэг ажахынуудта абтаһан адуунай мяханай өөрынь үнэ сэн яһала хямда байна. Зэдын районой Оёорой совхоздо нёдондо адуунайнь мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 65 түхэригтэ боложо, энэ продукци худалдалгаһаа 12,3 мянган түхэриг сэбэр ашаг олзо абаа. Яруунын районой совхозууд, Хурамхаанай районой Һахалиин совхоз, Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхоз адуунай мяха худалдалгаһаа горитой ашаг олзо оруулһан байха юм.

Мүнөө байгша онһоо хойшо адуунай мяханай худалдан абалгын гүрэнэй сэнгэй дээшэлүүлэгдээд байхада, энэ һалбариин ашаг үрые дээшэлүүлхэ һайн арга боломжо бии болоо.

Саашадаа эрдэм наукын болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудта үндэһэлэн, адуун һүрэгые зүбөөр үсхэбэрилхэ, тэдэниие харууһалха таарамжатай технологи хэрэглэхэ ёһотойбди гэжэ нүхэр Балаганов хэлэнэ. Колхоз, совхозуудта һүрэг соонь гол түлэб эрэ, эмэ, хүгшэн, залуу адуун хамта ябадаг гээшэ. Гэбэшье 100-һаа дээшэ адуутай ажахынуудта гүүнүүдыень амяарлаха, эрэ дааганууудые саг соонь заһаад, баһал ондоо бүлэг болгожо адуулбал, зохисотой. Тиигээ һаа, эрэ унага, дааганууудые амяарлан, һайнаар харууһалаад, түргэнөөр томо болгожо, хоёр үбэлжүүлһэн, гурба зуһуулһан бэеэрээ, намарынь хүйтэн болохоһоо урда мяханда тушаахада таатай. Тэдэнэр 2,5 жэлтэйдээ тус бүридөө 300—350 килограмм шэгнүүртэйгээр мяханай комбинадта ябуулагдаха ушартай. Унагадые 6—7 һаратай болоходонь, намар эртэшэг эхэһээнь һалгаагаад, хүйтэндэ, илангаяа һүниинь дулаан байрада хонуулжа, үдэрынь үбһэ тэжээл эдюулээд, адуулаад байбал, түргэн түлжэхэ, мүн гүүнүүдшье ехэ туража, муудахагүй байна.

Гүүнүүдые унаанда хэрэглэхэеэ болёобди гээд, зарим ажахынууд эрэ моридые дан олон болгоно. Тесд эрэ мори гү, али гүүешье ажалда хэрэглэхэдэ, ехэ илгаагүй. Гэбэшье гүүн бүхэниие 10—12 жэлдэ унаад, үшөө тэрээнһээ адагынь 5—6 унага абаха аргатай бшуу. Тиимэһээ хүдэлмэриин моридой 50 процентнь гүүд байгаа һаа, республика дотор жэлдээ 4—4,5 мянган унага нэмэжэ абаха арга бии.

Зарим ажахынуудта морёор ажал хэгдэхэеэ болинхой. Ү[illegible] унаанай моридые [illegible] тулада тахижа байха бэшэ, тэдээгээр элдэб жэжэбожо ашаа шэрэхэ, айлнуудай газаахи огородой газар хахалхада яанаб. Экономистнуудай тооложо үзэһэнэй ёһоор харахада, хүдөөдэ бүхы ашаа зөөлгын 10—15 процентые морёор бүтээжэ болоно. Хүдөөгэй хүн зоной хубиин ажахынуудые хүгжөөхэ зорилгын хурсаар табигдажа байхада энэмнай илангаяа ехэ удха шанартай. Гадна хүдөөдэ ажалай ветерануud, пенсионернүүдэй болон бусадшье хүнүүдэй үмсэдөө мори бариха дуратай һаань, райгүйсэдкомуудай зүбшөөлөөр айлай нэгэ мори үгэжэ болохо байна.

Тэрэшэлэн колхоз, совхозуудые морииной тоног зэмсэгээр, таха хадааһан, тэргэ шарга гэхэ мэтээр хангаха асуудалнуудые гүримшүүлхэ, энээн тушаа анхарал ехээр хандуулха саг ерээ.

Ажахынуудай моришод, адуушадай бригаданууудые һайн хүнүүдээр бүридүүлхэ, тэдэндэ бэлшээриинь газар, байрануудыень даалгажа үгэхэ, тэндэ адуу илгаха түсгаар хорёонуудые түхеэрхэ, мүн түрэхэ гүүнүүдые болон унагадые эдеэлүүлхэ, оруулжа адуулха зелёнко тариха, тэдэниие хамтын подрядай ажахын тоосооной гуримда оруулха гэхэ мэтэ асуудалнуудые шиидхэхэ шухала.

Адуунай мяха ехээр абадаг болохо, илангаяа унага, даагадые түргэнөөр түлжүүлхын тула гансахан хээрын бэлшээридэ найдаад һууха аргагүй. Үбэлэй хүйтэндэ түрэхэ гүүнүүдтэ үбһэ тэжээл нэмэжэ эдюулхэ гээшэ зайлашагүй гэжэ Яхадай АССР-эй адуушад тоолодог. Тиимэһээ гүүн бүхэндэ 7,5 центнер үбһэ бэлэдхэхэ, шухала хэрэгтэй үедэ гаргашалхаар үшөө 3 центнер нөөсэтэй байха ёһотой. Ондоогоор хэлэбэл, Хойто зүгэй районуудта адуун бүхэндэ 5—10 центнер бүдүүн тэжээл, 2—3 центнер холимол тэжээл бэлэдхэгдэхэ ушартай. Унагадаа эхэнүүдһээнь һалгаагаад түлжүүлдэг болоходо, тэдэнэй тус бүридэ 9—10 центнер үбһэн, 150—200 килограмм талха тарианай зүйл хэрэгтэй болоно.

Адуун һүрэгые үбэлдөө тэжээлээр хангахын тула тэдэндэ зорюулжа, ойн захаар, зелёнко тарихада зохисотой. Тиихэдэ томо адуун-

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Эгээн түрүүлэн Баргажанай совхозой залуу адуушан **П. Степанцовто** үгэ үгтэбэ.

— Манай бригадада зургаан хүн 580 адуу моридые харууһалдаг. Бригадираар минии эсэгэ П. Е. Степанцов хүдэлдэг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы 221 гүүнһээ 180 унага абаха түсэбтэй аад, 210 унага абажа томо болгоо һэмди. Үнгэрһэн жэлдэ һүрэг сооһоомнай 150 адуун мяханда тушаагдажа, бүхыдөө 479 центнер мяхан бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа гэхэ гү, али ажахыдаа абтаһан мяханай 15 процентые манай адуушад үйлэдбэрилөө, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Эндэхи адуушад гүүнүүдэй унагалха үедэнь үдэр һүнигүй наринаар харууһалдаг. Азаргатай адуунай 15—20-доороо таража, үһа намагай захаар, болдог дошотой газараар таража бэлшэдэг дээрэһээнь, нарай унагадые илангаяа ханалгатайгаар харууһална. Тиигээд намар тэдэнэйнгээ 6—7 һаратай болоходонь эхэнүүдһээнь һалгаажа, амяарайнь байлгадаг. Энээнэйнь ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ нэгэшье унаган, дааган гарзалаагүй. Унагадһаа һалгаагдаһан гүүнүүдынь хаһа сагтаа хүсэ шадал абажа, хабар һайн түл үгэнэ бшуу.

Азарганууудаа үбэлдөө уяанда байлгажа эдеэлүүлээд, апрелиин һүүл багаар һүрэгтэ табижа, гүүнүүдээ ороондо оруулна. Нёдондо 220 эмэ адуун соонь ойролцоо 6 муу гүүн һубайраа юм. Тэдэниие мяханай комбинадта тушаагаа. Һүрэг соонь хүдэр томо бэетэй владимирска болон ородой хатарша үүлтэрэй азарганууд табигдадаг. Эндэхид эрэ адуугаа 3 наһатай болоходонь эмнеэд, амяараа бүлэг болгожо адуулна, заримыень барижа һургаад, хүдэлмэриин морид болгоно.

Нүхэр Степанцовой бригадынхид өөһэдынгөө хүсөөр жэл бүри 1500—2000 центнер үбһэ бэлэдхэдэг. Тэрэниие унагад, даагадтаа эдюулхэдэнь хүсэд хүрэнэ. Тиимэһээ үбһэ тэжээл, бэлэдхэхэдэ хэрэгтэй трактор үгөө һаань һайн байгаа. Мүн ажалда үмдэхэ гутал хубсаһан үгтэнэгүй, морииной зэр зэмсэг, эмээл, хазаар гэхэ мэтэ дуталдана гэжэ адуушан хэлэбэ.

Түнхэнэй районой Саяанай совхозой ахалагша адуушан **С. Г. Отбоев** ендэр дээрэ гараба.

— Би ажахыдаа 1977 онһоо хойшо адуушанаар хүдэлнэб. Энэ үе соо жэл бүхэндэ зуун гүүнһээ 92—93 унага алгадгүй абанаб. Мүнөө залуу адуушан Дарма Имескеновтэй хоюулан 400 шахуу адуу, тэрэ тоодо 146 гүүдые харууһалнабди. Апрель һарада түрүүшын дүшөөд унаган абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэжэ байна. Унага олоор абахын тула түбхын түрүүн азарганууудые һайнаар бэлдэхэ, ороондо табихын урда тээ тэрэниие тарган, хүсэтэй болгохо хэрэгтэй. Бидэ шэнэ жэлһээ эхилээд, май гаратар азарганууудаа бэлдэдэгбди.

Майн һүүл багаар бүхы адуугаа туужа, совхозой түбһөө 40 гара модоной газарта холын бэлшээридэ нүүдэгбди. Тэндээ сентябриин барагдатар адуугаа бэлшээжэ, тарган болгоод бусадагбди. Голдо ороходомнай адуун һүрэг тоологдожо, шэгнэгдэжэ, тэрээгээр ажалай нэмэлтэ түлөөһэн үгтэдэг юм. Мүн энэ үедэ һүрэг сооһоо эгээл һайн тарган адуунинь мяханай комбинадта ябуулагдадаг. Тус тустаа 340 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй 70 гаран адуу нёдондо мяханда тушаагаабди.

Түл олоор абаад, унага, даагадай шэгнүүр ехээр нэмээгээд байхадаа манай адуушан бүхэн һарадаа 250 түхэриг хүрэтэр салин абана. Мүнөө иигээд хамтын подрядай гуримаар, туйлаһан үрэ дүнгэйнгөө зэргээр түлөөһэ абаад хүдэлдэг болохомнай. Манай һанаагаа зобохо юумэн юуб гэхэдэ, холымнай бэлшээри болоно. Тэндэ культуртехническэ хүдэлмэри хэгдэдэггүй дээрэһээ газарынь жэжэ бургааһанда дарагдажа, муудажа байна. Тэндэхи бэлшээриие һайжаруулха, тиишэ мал тууха харгы заһабарилха мүнгэ зөөри таһалжа үгыт гэжэ республикын дээдын зургаануудта ханданабди, — гээд тэрэ хэлээ.

Үниинһөө хойшо Кабанскын шубуунай фабрика мяха, һү ехээр үйлэдбэрилдэг мэргэжэлтэй гээшэ. Жэшээнь, нёдондо ажахы 50 мянган центнер һү, 27,5 мянган центнер шубуунай, үхэрэй мяха абаһан байна. Тиимэһээ һү һаалиин болон шубуунай фермэнүүдые оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ мүнгэ зөөри гаргагдана, эдэ һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ анхарал ехэ хандуулагдана.

Гэбэшье фабрикада үйлэдбэрилдэг мал ажалай бүхы продуктнууд сооһоо эгээл хямда сэнтэйнь адуунай мяхан болоно. Хэрбээ үхэрэй мяха худалдалгын ашаг үрэ үгэсэ 7,8 процент, шубуунай мяхан — 5 процент болоходонь, харин адуунай мяханай ашаг үрэ 32,7 процентдэ хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, тэрэнь эгээл бага гаргашатайгаар абтана ха юм. Нёдондо тэрэнэйнь центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 70 түхэригтэ болоо. Энээн тухай фабрикын ахамад зоотехник **Г. А. Быков** тогтожо хэлээ. Ажахыда адуу моридынь үсөөн, ойролцоо 650 толгой юм. Саашадаа тэдэнэй тоо толгойе олошоруулжа, адуунай мяха үйлэдбэрилгые 1,5 дахин дээшэлүүлхэ зорилго табигдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) зүблөөндэ хабаадаһан адуушад — Хяагтын районой «Дружба» колхозой Н. Р. Перевалов, Баргажнай районой Хилганын колхозой М. Б. Базаров, Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Б. А. Бухаев болон Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой М. М. Кобелев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

— Адуушанай ажал орёо бэрхэтэй, харюусалга ехэтэйшье. Хүйтэн, халуун, хура бороо, саһан гэжэ илгаагүй хээрэ ябаха хэрэгтэй. Тиигэжэ адуугаа харууһалаагүй һаа, хайшан гээд унага олоор абахабши, аргагүй. Эдэмнай нэгэ газартаа байха амитад бэшэ ха юм. Ажалдаа харюусалга багатайгаар хандаһанһаа, һүрэгөө ходо тоолоожо, бүридхэжэ байдаггүй дээрэһээ зариман адуугаа үгы болгоно, шоно, баабгайда барюулна бшуу,—гэжэ Хурамхаанай районой Һахалиин совхозой адуушан **Н. Г. Бурцев** хэлэбэ.

— Бидэ жэл бүхэндэ намарынь ноябрьда унагадаа эхэнүүдһээнь һалгаанабди. Тэдэнээ үбэлынь һүниндөө дулаан байрада хонуулаад, үбһэ тэжээл эдюулээд адуулдагбди. Энээнэй ашаар лэ гүүнүүд түл барисатай байдаг гэжэ һанагшаб. Нёдондо адуунайнгаа 108 гүүнһээ 80 унага абажа томо болгоо һэмди. Иигээд хабартаа һүрэгөө туужа холын бэлшээридэ Баунта тээшэ зөөхэмнай. Тесд тэндэмнай бэлшээри баһал уйтан боложо байна. Тэрэшэлэн адуушадта хүдэлмэридөө үмдэхэ хубсаһа—дэгэл, даха гэхэ мэтые үгэдэг байгаа һаань һайн бэлэй. Хазаар, ногто гэхэ мэтэ, тоног зэмсэг оёхо, тэргэ, шарга дархалха хүнүүд хүдөөдэ хомор болоо. СПТУ-нуудта тиимэ мэргэжэлдэ залуушуулые һургаха һургуули нээхэдэ яанаб. Энээн тухай бодомжолхоор болоо, — гэнэ тэрэ.

Бэшүүрэй районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад зоотехник **Р. В. Перелыгин** ажахынуудта адуу моридой тоо толгойе олошоруулха, энэ һалбариин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай тогтобо.

Үнгэрһэн жэлдэ район дотор адуун һүрэгэй тоо 365 толгойгоор олон болоо. Урдандa жэлэйхитэй сасуулхада, 176 унаган олон абтаа, адуу моридой гарзалга эрид хороогдоо. Илангаяа Бэшүүрэй совхозой бэрхэ адуушан И. А. Беляев һайн үрэ дүн туйлаа. Тэрэ зуун гүүн бүхэнһөө 90 унага абажа түлжүүлээ. Мүнөө энэ ажахыда адуунай үүлтэртэ фермэ эмхидхэгдэхэнь.

Калининай, XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуудта адуу үсхэбэрилгэдэ горитой анхарал хандуулагдадаг болонхой. Эдэ ажахынууд моридойнгоо тоо бүридхэлые һайнаар хэнэ, эмэ адууе гурбан жэлтэй болоходонь, заатагүй ороондо оруулжа, гүүнүүдэй тоодо оруулдаг. Эрэ адууе саг соонь заһажа, баһал 3—4 жэлтэйдэнь һургажа морид болгоно, үгышье һаа, мяханда тушаана. Жэшээнь, эрэ адууе һүрэг соо олон жэлдэ ябуулхада ямаршье ашаг үрэ үгэнэгүй, үлүү гаргаша болоно ха юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ районой ажахынууд гүүнүүдые гол түлэб нэгэ газарта суглуулжа, найдамтай һайн хүндэ даалгадаг, унагадые намар эхэнүүдһээнь һалгаадаг болоо. Гүүнүүдтэ болон унагадта үбһэ тэжээл заатагүй таһалжа үгэнэ.

Тиигэбэшье адуу моридые үсхэбэрилгэдэ дутуу дунда юумэн үшөөл олон. Хёлгын, Бодонгуудай, «Сибирь» совхозуудай, «Дружба» колхозой унага тон үсөөн абадаг дээрэһээнь бүхы адуун һүрэгэй тоо толгой мүртэй олошоруулагданагүй. Тэдэнэйнгээ тоо толгойе олошоруулха, мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргээгүй аад, адуу мяханда үүсэлхэ, хүнүүдтэ худалдаха ябадал район дотор үшөөл бии.

Мүнөө үедэ эндэхи адуушадай ажалда унагадые абаха харюусалгатай хаһа оронхой. Дабаа дээрээ 200 шахуу унагад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. Гүүнүүдые ороондо оруулха хүдэлмэри муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Азарганууд һайнаар бэлдэнхэй, тэдэндэ эдюулхэ үбһэ тэжээл таһалагдажа үгтэнхэй. Тобшоор хэлэбэл, районой ажахынууд энэ жэлдэ зуун гүүн бүхэнһөө 70-һаа үсөөн бэшэ унага абаха гэһэн социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ аргатай.

— Адууе һайнаар үсхэбэрилжэ шадаа һаа, эгээл хямда сэнтэй, эрхим шанартай мяхан абтаха, элдэб жэжэ божо ажалда хэрэглэхэ морид олон болгогдохо гэжэ булта мэдэнэбди. Энэмнай Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн удха шанартай гээшэ, — гэжэ Загарайн районой «Дружба» совхозой адуушан **Ц. Ш. Мижитов** хэлэбэ.

Саашань тэрэ өөрынгөө ажал болон түргэн шиидхэгдэхээр болоһон шухала асуудалнууд тухай тогтоо. Бүхыдөө 220 адуутай, тэрэ тоодо 60 гүүтэй юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэнһээ 55 унага абажа түлжүүлээ. Адуушад һүрэгөө зуниинь Ангир гэжэ холын ой тайгын бэлшээридэ абаашажа адуулдаг. Тиимэһээ тэндэ намар тээшэ шоно, баабгайн адуундань добтолхо аюул тохёолдодог. Тесд тэдэнһээ һүрэгөө хамгаалха, үргээхэ ямаршье буу зэбсэггүй байха юм. Гадна үбшэлһэн, гэмтэһэн, адаһан үүрэһэн адууе барижа эмшэлхэ, мүн тамгалха гэхэдэ, тэндэнь хорёо хото үгы. Ядахын сагта намартаа унагадые 15—20 хоногто амяарлажа хаахa хорёо бэлдээ һаа, гүүдые шэргээхэ аргатай байгаа. Намар хожом ногооной шэмэеэ гээжэ эхилхэдэ, адуун гол тээшэ, тарианай газар руу тэгүүлдэг. Тиимэһээ посхоод барижа, үгышье һаа холын бэлшээридэ дүтэ зелёнко тарихада болохо һэн гэжэ тэрэ дурадхана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ тус совхозойхид адуугаа 300-да, гүүнүүдээ 100 толгойдо хүргэхэ зорилготой.

Зэдын районой Торниин мориной заводой ахамад зоотехник **Л. И. Вильнер** үгэ хэлэхэдээ, адуу моридой үүлтэрые түргэнөөр һайжаруулха асуудалда тогтоо.

— Арадай ажахын мүнөө үеын эрилтэдэ таараха адуу моридые олон болгохо ёһотойбди. Нэгэдэхеэр, гаргаша багатайгаар ехэ, һайн шанартай мяха үгэхэ, хоёрдохёор, элдэб ажалда хэрэглэхэдэ зохид хүсэтэй хүдэр томо, газар хороосотой хатарша моридые олошоруулха болонобди. Тиимэһээ нютагай үүлтэрэй гүүнүүдтэ томо бэетэй мяхалиг ородой, владимирска үүлтэрэй азарганууудые табижа үрэжүүлхэдэ тэдэнһээ гараһан түлынь манай эндэхи эрхэ байдалда тааараха шэрхи, үһэ нооһо ехэтэй, бэеэр томо хүдэр байдаг. Гадна ажахы бүхэндэ азарганууудые ходо һэлгэжэ байгаагүйдэ, адуун нэгэ дүтын түрэлэй шуһатай боложо, эсэстээ һүрэгэй шанар муудажа магад. Эгээл тиимэһээ манай эндэ тааруу үүлтэрэй азарганууудые, эмэ адуу үсхэбэрилхэ заводой, тиимэ фермэнүүдэй удха шанар, үүргэ тон ехэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай завод 462 азарга, 116 гүү республикын ажахынуудта худалдаа юм. Гэбэшье ажахыда шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Завод ганса адуу бэшэ, мүн үхэр, хонидые үсхэбэрилнэ. Саашадаа энэ һалбариие зүбөөр мэргэжүүлхэ шухала болонхой. Тесд энэ талаар районоймнай хүдөө ажахын органууд манда ямаршье туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлнэгүй, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Мүнөө эндэ эмэ адуу, унага, даагадые, томо моридые хуу амяарайнь харууһалдаг 3 бригада эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнь ажахын тоосооной гуримаар хүдэлнэ. Гэхэтэй хамта эндэ адуу бэлшээхэ һайн бэлшээриин үгы дээрэһээ тэдэнэй толгойе олошоруулха, илангаяа гүүнүүдые олон болгохо хэрэг гэдэргэ татагдана.

— Үндэр хада уула, ой тайга газартай манай эндэхи нютагуудай холын бэлшээринүүдые һайнаар хэрэглэхын тула адуун һүрэгые зүбөөр үсхэбэрилхэ гээшэ ехэхэн удха шанартай. Юуб гэхэдэ, эндэхи ажахынуудта абтаһан адуунай мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 100 түхэригһөө дээшэ гарадаггүй. Харин мүнөө адуунай мяха худалдан абалгын сэнгэй үхэрэй мяханайхитай адли болгогдоод байхада энэ һалбариин ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ арга боломжо бии болобо, — гэжэ Захааминай агропромышленна нэгэдэлэй ахамад зоотехник **Н. Т. Шелухеев** хэлээ.

— КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор, хада газарта адуу манадаг, олон жэлдэ таһалгаряагүй хүдэлһэн хүнүүдэй салин нэмэгдээ, жэл бүхэндэ түлбэритэй амаралта үгтэдэг болоо. Тиимэһээ районой адуушад партии, правительствын анхарал оролдолгые бодото ажалаараа харюулха гэжэ оролдоно. Мүнөө ажахынуудтамнай 7390 адуу морид тоологдоно гэхэ гү, али республика соогоо эгээл олон адуутай байнабди. Далахайн, Михайловкын, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудта энэ һалбари муу бэшээр эрхилэгдэнэ. Манай түрүү адуушад Д. Г. Данзанов, Д-Ц. Ц. Раднаев, (СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхоз), Ц. Б. Бадмаев, Г. И. Яньков (Михайловкын совхоз), Ц-Д. Ц. Гонгоров (Ёнгорбойн совхоз), болон бусад жэл бүхэндэ унагадые олоор абана.

Гэхэтэй хамта район до-

…ПУБЛИКЫН ХҮН ЗОН АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮД ТУХАЙ …Р-эй ХУУЛИИН ПРОЕКТЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭ

…ГЭН …УГААР …МЖЭНЭ

…коллективүүд ба …нуудые, эмхи зур- …, организацинуу- …хүтэлэлгэдэ тэдэ- …е дээшэлүүлхэ ту- …Р-эй Хуулиин про- …блика доторнаа …зүбшэн хэлсэгдэжэ …лективүүдэй болон …нуудай ажалшад …Хуулиин проекттэй …танилсаһанайнгаа …өөһэдынгөө һанам- …алнуудые оруулна. …рнүүдтэ «Бурят- …нэгэдэлэй коллек- …нимэ суглаанууд …эргэдөө. «Одон», «Мода» болон …-дахи, 5-дахи, 6- …ьенүүдэй хүдэлмэ- … СССР-эй Хуулиин …луунаар зүбшэн …байна.

…«Одон» ательетэй …суглаанда «Бу- … нэгэдэлэй аха- …нер Л. И. Петренко …аика, үгэ хэлэһэн …бовь Пантелеевна …

«Ажалша коллективүүдэй үүргэ тухай» элидхэл хэхэдээ, СССР-эй Хуулиин проектын энэ хэрэгтэ ямар ехэ нүлөө үзүүлхэ байһыень тэмдэглээд, тэрэниие үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ.

Үгэ хэлэгшэд, бригадир Светлана Басаева, оёдолшон Валентина Петрова, цеховэ коллективэй түрүүлэгшэ Евгения Дианова, ательсе даагша А. С. Кузина гэгшэд СССР-эй Хуулиин проектые халуунаар дэмжэһэн байна.

—«Ажалша коллективүүд ба предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые залан хүтэлэлгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» СССР-эй Хуулиин проектын ёһоор бидэнэр һара, квартал жэл бүхэнэйнгөө түсэбэй хубаарилгые өөһэдынгөө коллективтэ тодорхойлхо аргатай болонобди. Түсэбэй хубаарилгада бригадирнууд хабаадалсаха ёһотой. Хүдэлмэридөө гээгдэхэ ушарай үсөөншье һаань, ажалай журам эбдэгшэдтэй эрид шууд тэмсэхэ, коллектив соогоо шүүмжэлхэ эрхэтэйбди. СССР-эй Хуулиин проектые халуунаар дэмжэнэб,—гэжэ ательсе даагша А. С. Кузина үгэеэ түгэсхөө.

Х. ДАРМАЕВА.

МЭРГЭЖЭЛЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ХЭРЭГТЭЙ

Ажалша коллективүүд мүнөө үедэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй, хүдэлмэриин шанарые һайжаруулһанай, ажалай журам бэхижүүлһэнэй ашаар ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха талаар үргэн ехэ арга боломжотой байна. КПСС-эй XXVI съездын, мүн партиин ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд дотор эдэ асуудалнуудта горитой анхарал хандуулагдаһан юм. Ушар иимэһээ Ажалша коллективүүд тухай СССР-эй Хуулиин проект, хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ тэдэнэй үүргые улам дээшэлүүлхэ зорилготойгоор дурадхагдаһан документ болоно. Тэрэнэй үндэһөөр, совет социалис демократиие саашадань улам хүгжөөхэ, гүрэниие хүтэлбэрилгэдэ ажалша арад зоной эдэбхитэйгээр хабаадаха арга нүхэсэл олгохо байна гэжэ республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын хүдэлмэрилэгшэдэй коллективэй һалхан болоһон суглаан дээрэ «Ажалша коллективүүд болон предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые залан хүтэлбэрилгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» СССР-эй Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэхэ үедөө тэмдэглэгдэбэ.

Манай партии болон правительство хүн зониие медицинскэ талаар хангалгада саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг. Ажалшадые һайнаар эмшэлхын, медицинскэ туһаламжа саг дарыдань үзүүлжэ байхын тула бэлэдхэл ехэтэй мэргэжэлтэд хэрэгтэй байна бшуу. Кадрнуудые бэлдэхэ, тэдэнэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ асуудалда коллективүүд шухала нүлөө үзүүлхэ уялгатай. Элүүрые хамгаалгын министерствын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан тус Хуулиин проектын 13-дахи статьяда иимэ нэмэлтэ оруулха гэжэ тогтообо: **«Коллективэй гэшүүд бэе бэедээ туһалалсаха, бэе бэеэ һэлгэжэ ажаллахын тула хоёр гурбан дүтэрхы мэргэжэл шудалха уялгатай».**

В. ДАЛБАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

…ЭРХЭ …ОЛШОД

…ын районой хүн зо- …айуудалай эрит- …даг комбинадай … байгша оной … кварталай ту- …процентээр дүүргэ- …үүлэө юм. Тус ком- …олоой цехтэ дүр- …хүдэлнэ. Оёдол- …Гомбоева, Лыг- …ренжапова, Доржи- …уева гэгшэд халаа- …рмо 120 процен- …социалис му- …үрүү һуури эзэл-

Комбинадта 5—6-дахи разрядай хубсаһа эсхэгшэд Гашанбал Дашиева, Евдокия Бодиева, Цырен-Ханда Биликтуева, Лидия Бурхиева, гэгшэд залуушуулда ульгэр жэшээ харуулжа хүдэлдэг.

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн болгон, тэдэнэр хахад жэлэй түсэб урид дүүргэхэ гэжэ шармайн оролдожо байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Оёдолшод Лыгжима Цыренжапова, Дулма Гомбоева, Доржима Буянтуева; 2. Дүй дүршэлөөр баян хубсаһа эсхэгшэ, хүн зоной ажаһуудал хангадаг РСФСР-эй габьята хүдэлмэрилэгшэ Гашанбал Базаржаповна Дашиева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

«ХАРААЛЬАНДАА ХҮРЭХЭЛ БАЙХА»

Хориин районой «Георгиевский» совхозой бүхы отарануудаар шалгалта хэһэнэй һүүлээр ветеринариин ахамад врач Ц-Д. Барадиев хүдөө бэшэгшэ Ж. Бадмаев хоёрой иимэ гаршагтай шүүмжэлхы статья газетымнай мартын 26-най номерто толилогдоһон байгаа.

Ажалшадай депутадуудай Хориин районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. Гармаевай редакцида һаяхан үгэһэн харюу дотор нигэжэ хэлэгдэнэ:

«Георгиевский» совхоздо хурьга абалга дүүрэнхэй. В. А. Гордеев, В. С. Алимасов гэгшэдэй отаранuудта бардам хүрэхэ тэжээл буулгагданхай. Тиимэһээ хони хурьгад тэжээлээр таһалгаряагүйгөөр хангагдана.

МАРКСЫН СЭСЭН МЭРГЭН ЗОХЁОЛНУУД

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт СЕПГ-гэй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институтдтай хамта К. Марксын, Ф. Энгельсэй зохёолнуудые бэшэгдэһэн хэлэнүүд дээрэнь хэблэн гаргахые бэлдэжэ байнхай. Бүхы дээрээ 100 гаран боти болохоор тухайлагдана. Мүнөө 18 томынь барлагдан гараад байна. Материалайнгаа бүридэлэй, техническэ гүйсэдхэлэй талаар эдэнь ондоо ямаршье номуудтай жэшэхээр бэшэ.

1851 оной июлиин 23-най номерой материал бүхэн 130 гаран жэлэй үнгэрһэн хойно иимэ анхаралтайгаар шэнжэлэгдэхэ гэжэ «Дойче шнелльпост» гэдэг жэжэ-буржуазна газетын редактор тиихэдэ хэр багсааһан байгаа ааб. Аппарадай матова экран дээгүүр готическа шрифт (үзэгүүд) хойно хойноһоо дахасалдан гаражал байба. «Дойче шнелльпостын» 1851 оной подшивкын фото-буулгабари ИМЛ-эй хүдэлмэрилэгшэ Т. Гиоевагай гарта удаа дараалан ороно. Эрдэмтэдэй һонирхолые юун үүсхэнэб гэхэдэ, К. Маркс 1851 оной августын 10-най үдэр Энгельстэ бэшэг эльгээхэдээ, газетын июлиин номернуудай нэгэндэ тэрэниие гүжэрдэһэн тухай дурдаһан байдаг. Буржуазна тэрэ хуудаһан шэнжэлэгшэдые мэтил һонирхуулдаг: Марксын ехэ буруушаалгые юун үүсхээб гэжэ мэдэхэ, сэсэ буляалдаха дуратай Марксын һанал бодолой онол найруулгые адаглан шэнжэлхэ гэһэн байгаа ха. «Гейенцен Карл» гэһэн үгэнүүд тайлбари тэмдэглэлнүүдэй боти дотор тиихэдэ бии болоһон байха юм. МЭГ-гэй (К. Марксын, Ф. Энгельсэй зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари) бэшэгдэһэн хэлэнүүд дээрэ иигэжэ хурянгылан нэрлэгдэдэг байһан) онсо илгаа шэнжэнь — материалнуудые тон нягта наринаар суглуулдаг, шэнжэлдэг байһанай гэршэ болоно. Том бүхэндэнь тусгаар хоёр ном ороно. Нэгэниинь —зохёолнуудай текст, хоёрдохинь — томой ажаглалтанууд, тайлбаринууд, тэмдэглэлнүүд, хэрэглэгдэһэн литература, газетэнүүд болон журналнуудай нэрэнүүд гэхэ мэтэ оруулагдаха. Хэблэлэй эмхиин гүйсэдхэхэ ёһотой иимэ хүдэлмэри үшөө хэгдээдүй. Олохон шэнжэлэгшэд саашадаа ехэ ябуулга хэхэ болоно. Яахадааб гэхэдэ, тунхаглагдаһан али нэгэ материалые хэн бэшээб гэжэ тодорхойлхын тула хэдэн һара, заримдаа хэдэн жэлэй туршада хүдэлмэрилхэ ушартай болоно. К. Марксын, Ф. Энгельсэй абалсаһан бэшэгүүд, тэмдэглэлэй дэбтэрнүүдтэ бэшэгдэһэн бодолнууд шэнжэлэгдэнэ. Заримдаа үнгэрэгшэ зуун жэлэй тэн багай далайн суднануудай тамардаг сагые мэдэхэ шухала болоһон байгаа ха.

Түүхын эрдэмэй институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ В. Смирнова иигэжэ, хөөрэнэ:

«Американ «Нью-Йорк дейли трибюн» газетын түрүү бэшэгүүдые К. Марксын, Ф. Энгельсэй бэшэһые тодорхойлхын тула үнгэрэгшэ зуун жэлэй 50-яад онуудта Ливерпульһаа, Саугамптонһоо Америкэ ошодог далайн суднануудай тамаралгын бүхы графигые олохо, һэртээн зураха ушартай болоһон байгаабди. Юундэб гэхэдэ, ходо шахуу «британска корреспондент» гээд К. Марксын, Ф. Энгельсэй гараа табидаг статьянууд шухала удха шанартай, тодорхой хурса байдаг хадань, «Трибюнын» редакци тэдэниие һэшхэлгүйгөөр үбэршэлжэ, гар табилгагүйгөөр тунхагладаг байгаа. Крымдэхи дайнда хабаатай асуудалнуудаар Ф. Энгельсэй бэшэһэн, тэрэнэй саашадаа ямараар үнгэрхые тоти мэргэнээр таан тайлбарилһан статьянуудые американ генерал Скоттын ха гэжэ олониитэ тоолодог байба. К. Марксын тэмдэглэлэй дэбтэртэхи бэшэлгэнүүдые, Англиин суднануудай Нью-Йорк ошоһон үдэрнүүдые, статьянуудай барлагдан гараһан сагые сасуулан жэшэһэнэй үндэһөөр, Крымдэхи дайнай үеэр «Трибюндэ» тунхаглагдаһан бүхы түрүү бэшэгүүдэй хахадһаа олониинь К. Марксын, Ф. Энгельсэй байгаа гэжэ тодорхойлогдонхой. Гэхэ зуура урда тээнь үгы болошоо гэжэ тоологдодог статьянуудай заримые газетын редакци өөртөө тааруу болгон хубилгаһан байгаа. Зүгөөр «Трибюндэ» зорюулжа К. Марксын бэшэһэн статьянуудай нэгэн хойто үеынхидтэ хүрөөгүй, үгы болошоһон: тэрэниие Нью-Йорк абаашажа ябаһан пароход 1854 оной сентябрьда аюулда ороһон юм...

Ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ В. Выгодский «Капиталда» зорюулагдаһан. МЭГ-эй бүлэгые хэблэлдэ бэлдэхэ ябуулгые хүтэлбэрилнэ. Мүн бусад зохёолнуудыень барлаха бэлэдхэлэй онсо нарин шэнжэлхы хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай хөөрэнэ.

— Маркс шууд түргэн бэшэдэг байгаа. Өөһэдөө боодоод үзыт: «Капиталайнгаа» гурбадахи эхэ вариантые хоёрхон жэлэй туршада дүүргэһэн юм. Гараараа бэшэһэниинь — хэблэлэй хоёр зуун хуудаһан гэхэ гү, али һара бүридэ хубаабал, хэблэлэй наймаад хуудаһан болоһон байгаа! Иимэ түргэнөөр бэшэгдэһэн дээрэһээ зарим үгэ болон үзэгүүдынь гансата танигдахаар бэшэ байгаа. Тэрэниие тогтон-торонгүй уншажархихаар бэшэ — зарим үгэнүүдыень» «удхаарнь тайлбарилха» шухала болодог байгаа. Жэшээлхэдэ, Маркс үгэнүүдые өөрынхеэрээл хурлангы болгодог байба: «процесс» (үйлэдбэриин процесс) гэжэ үгые «прс» гэһэн гурбан үзэгөөр, мүн тэдэл үзэгүүдээр «прайс» — (үнэ сэн) гэһэн үгые тэмдэглэдэг байба. Теэд эдэ хоёр шухала ойлгомжын али тухай хэлэгдэһые ухаагаараа түйжэ ойлгохо болоно бшуу.

Үшөө нэгэ жэшээ дурдая. Артикулиие Маркс хэзээшье хүсэдөөр бэшэдэггүй, юрэл «а» үзэгөөр тэмдэглэһэнэй һүүлдэ сэг табидаг байһан юм. Немец хэлэндэ арбан хоёр янзын артикулиин бии байһаниинь мэдээжэ, тэдэнь тус бүридөө үгүүлэлэй удхые хубилгажа болохо юм. Марксын хэрэглэһэн онсо шухала тэмдэгүүд ба артикульнуудай удхые һэргээн ойлгохо, «аршалхын» тула ехэ юумэ хэхэ ушартай болгодоно.

К. Марксын, Ф. Энгельсэй зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари бэшэгүүдһээ гадна, мүн эдэнэй нэрэ дээрэ абтаһан бэшэгүүд тэрээндэнь ороно. Буулгабаринууд, конспектнүүд, номуудта тэдэнэй гараар бэшэгдэһэн тэмдэглэлнүүд тусхай бүлэг болоно. Бүхы материалнуудынь бэшэгдэһэн хэлэнүүд дээрээ барлагдан гарана. Маркс Энгельс хоёр немец, англи, француз, итальян—заримдаа хуушанай датчан, эртэ урдын еврей хэлэнүүд дээрэ бэшэдэг байһан бшуу. Тэдэл хэлэнүүд дээрэ зарим тэды тэмдэглэлнүүд хэгдэһэн байгаа!

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай директор академик А. Егоров, СЕПГ-гэй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай директор Г. Хайден Маркс, Энгельсэй зохёолнуудай гүйсэд суглуулбариие (МЭГ) хэблэн гаргаха ябуулгые хүтэлбэрилнэ. Философиин эрдэмэй кандидат Г. Багатурия тэдэ зохёолнуудай суглуулбариие хэблэн гаргахаар бэлдэжэ байгаа совет бүлэгые толгойлно.

— Карл Маркс, Фридрих Энгельс бидэнэр бүгэдэндэ, институдай хүдэлмэрилэгшэдтэ түүхын түг болохоһоо гадна, тэдэнэр — бидэндэ мүнхэ жэшээ, амиды хүнүүд болохо . Эдэнэй зохёолнуудые үдэр бүриингөө ажал ябуулгада баримталан, эгэршэгүй эрмэлзэл, барагдашагүй хабаа абьяасыень абан зоригжоод, тэдэнтэй хамта улам дабшаһан мэтээр һанагдана,—гэжэ МЭГ-гэй рецензентнүүдэй нэгэн, К. Марксын, Ф. Энгельсэй зохёолнуудай секторые даагшын орлогшо Н. Колпинский хөөрэнэ.

Н. ДИБРОВ,
ТАСС-ай корр.

ТАСС · АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

АЖАЛЛАХА, АМГАЛАН ТАЙБАНААР АЖАҺУУХА ЭРХЫН ТҮЛӨӨ

РИМ. Үндэһэн эрхэнүүдэйнгээ түлөө, ехэ капиталай зонхилолгодо эсэргүү тэмсэлээ улам шангадхажа, Италиин олониитэ Ажалай уласхоорондын һайндэрые — Майн 1-ниие угтажа байна.

Май һарын урда тээхи эдэ үдэрнүүдтэ орон доторхи социальна байдал эрид хурсадаи, ээдэ баяшуул хүдэлмэришэн ангиин туйлалтануудые усадхан һалгааха талаар эдэбхитэй оролдолго гаргана.

«Ажаллаха эрхэеэ хамгаалха марш» Майн 1-дэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Промышленнигуудай хашалта харшалалтада булигдангүй, заводуудые хаагаашье һаань, продукци бүтээн гаргалгаяа үргэлжэлүүлхыень профсоюзай эдэбхитэд хүдэлмэришэдые уряалһан байха юм.

Социально - экономическа хүндэ хүшэр байдалые Италиин эгээлэй юрын хүнүүдтэ ашахые ехэ капитал оролдоно. Оронoй социально-политическэ байдалда хархис урбалта хэхые эрмэлзээ гэжэ Италиин профсоюзуудай нэгэдэмэл федерациин мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. Вашингтоной захиргаанай дай журөөдэһэн, арад зондо зүрюу харша политикые американецуудай буруушаалгын тэмсэлэй үдэр болгожо, Майн нэгэниие тэмдэглэхэ гэһэн уряатайгаар США-гай Коммунис партиин Нью-Йорк штадтахи отделени түрүү үзэлтэй американ олониитэдэ хандаһан байна.

Экономическа доройтон уналгаһаа ороной гаража эхилһэн тухай президент Рейганэй мэдүүлээшье һаань, 20 миллион шахуу американхид хүдэлмэригүй гэхэ гү, али дүүрэн үдэр соо ажаллаха аргагүй байна гээд США-гай Компарти Нью-Йорк штадтахи эмхиин түрүүлэгшэ Джарвис Тайнерай эндэ толилуулһан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Олон миллиард доллар буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада һомолжо, ядерна дайнай аюулые оло дахин һүжэрөөхын орондо США-гай правительство сэрэгэй бюджедые эрид хороожо, хүдэлмэриин шэнэ газар байгуулха программада мүнгэ зөөри ехээр гаргашалха ёһотой. США-гай бусад эрхэтэдтэл адли, Нью-Йоркдо ажаһуугшадта дайн дажарта бэлдэхэ Рейганэй захиргаанай үүдхэжэ байдаг хараа шэглэл бэшэ, харин хүдэлмэри болон амгалан тайбан байдал хэрэгтэй гэжэ документ дотор заагдана.

ТОКИО. Ороноо дайн дажарай замда гаргаха гэһэн монополинуудай экономическа политикада, зонхилхы бүлэгөөрхидэй хараа шэглэлдэ эсэргүү, эб найрамдалай ба демократиин түлөө тэмсэлэй уряа доро Япондо энэ жэлэй Майн 1 тэмдэглэгдэхэ юм. Оронoй элдэб хото городуудта болоһон олоной хабаадалгатай митингнүүдтэ, жагсаалнуудта Японой ажалшад ажаллаха эрхыень хангаха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, Вашингтоной ээрхэг түримхэй ядерна стратегиин хараа шэглэлые даган дабшалгаһаа арсаха эрилтэнүүдые либерал-демократуудай правительствын урда табина гэжэ Ажалшадай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын үдэрые Япондо үнгэргэхэ гүйсэдхэхэ комитедтэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ. Профсоюзуудай генеральна совет (СОХИО) түрүүтэй ороной профсоюзуудай ехэ нэгэдэлнүүд комитедэй бүридэлдэ ороно.

Майн 1-ниие национальна һайндэр, хүдэлмэриин бэшэ үдэр гэжэ соносхохо эрилтэ профсоюзууд консерваторнуудай правительствын урда табина. Гүйсэдхэхэ комитедэй түлөөлэгшэд энэ эрилтээ Японой премьер-министрэй канцеляриин начальнигта дамжуулһан байгаа.

НАМИБИИН АРАДТАЙ ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЭ

ПАРИЖ. Намибиин арадай тэмсэлые дэмжэлгын уласхоорондын конференци Парижда ЮНЕСКО-гэй штабайшан соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

Африкын бэеэ даадан гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр расис ЮАР-ай бэелүүлдэг ээрхэг түримхэй гутамшаг муухай политикые олохон делегадууд элишэлһэн байгаа. Преториин засаг захиргаан гитлеровскэ Германиин шэнги политика бэелүүлдэг юм гэжэ Мозамбигай түлөөлэгшэ М. И. Мьюраджи мэдүүлбэ. Үндэһэ яһанай бүлюу байлгын гол ёһон хадаа, нацизмдал адли, апартеидэй гүрэнэй доктрина болоно. Иимэ засаг захиргаанууд ээрхэг түримхэй ябуулгануудаараа хүршэ оронуудайнгаа газар дайдые булимтаран эзэмдэлгээ батадхахые һэдэнэ. Имагтал иимэ зорилготойгоор Претори Мозамбигта, Анголодо, Зимбабвида, Замбида ба эндэхи бусад гүрэнүүдтэ эсэргүү һүйдхэлтэ ябуулганууддые үүдхэнэ.

Баруунай хэдэ хэдэн оронуудай, нэн түрүүн Холбоото Штадуудай зүгһөө сэрэгэй ба экономическа ехэ туһаламжа абажа, апартеидэй захиргаан Намибида эсэргүү булимтархы ябуулгаяа үргэлжэлүүлнэ, бүхы дэлхэйн хүн зоной һанал бодолые баһамжалан доромжолно гэжэ делегадуудай олонхид тэмдэглээ.

ПРЕЗИДЕНТНҮҮДЭЙ УУЛЗАЛГА

МЕХИКО. Мексикын президент Мигель де Ла Мадрид Бразилиин президент Жоао Фигейредутэй хөөрэлдөөнүүд Карибскэ далайн эрьедэхи Канкун гэжэ курортно хотодо эхилбэ. Тэрэ Мексикын президентын уряалаар хаии ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерэһэн байгаа.

Энэ районой оронуудай хэрэгүүдтэ США-гай хамааралсалгын ургажа, американ хүлһэншэдэй Никарагуада добтолхые бэлдэжэ байһанһаа уламжалан, Түбэй Америкэдэхи байдалай улам орёо түгшүүрилтэй болоно байха үедэ Латиин Америкын эдэ хоёр ехэ гүрэнэй толгойлогшонор уулзаба. Мексикын хэблэлэй бэшэһэнэй ёһоор, Түбэй Америкэдэхи байдал хөөрэлдөөнүүдэй зүблэхэ зүйлэй гол асуудал болоно.

Мексикэдэл адли, Бразили энэ районд гадаадын оронуудай хамааралсалгада эсэргүүгээр тэмсэнэ.

СЭСЭН БОДОЛТОЙ ТОБШОЛОЛ

ВАШИНГТОН. Стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хороохо тухай, мүн Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүд Вашингтоной захиргаанай бүтэмжэгүй хараа бодолһоо уламжалан мухардашоо гэһэн тобшолол бүгэдэ ниитын эб найрамдалда туһа нүлөө үзүүлхэ Карнегиин фондын экспертнүүдэй бүлэгэй бэлдэһэн элидхэл дотор хэлэгдэнэ. НАТО-гай Европодохи нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй верховно ахамад командалагша байһан, отставкада гараһан генерал Дж. Гудпейстер, США-гай гүрэнэй департаментын сэрэгэй политическэ асуудалнуудые эрхилдэг бюрогой директор байһан Л. Гелб болон бусад сэрэгэй асуудалнуудаар элитэ мэдээжэ мэргэжэлтэд тэрэнэй бүридэлдэ ороһон байна.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй ямараар үнгэржэ байһые наринаар шэнжэлхэдээ, хэрбээ американ талын саашадаашье иимэ хараа шэглэлээ баримталаа һаань, тэдээн дээрэ хэлсээнүүд баталагдахагүй ха гэжэ элидхэлэй авторнууд батална. СССР тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэ адли тэгшэ эрхын, адли тэгшэ аюулгүй байдалай гол ёһые наринаар сахихые хододоо эрилтэ табидаг гээд элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

СИНЬХУА АГЕНТСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

ПЕКИН. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэгүйе Израиль үсэд нэтэрүүгээр оролдожо байна. Тиихэдэнь араб оронуудта эсэргүүгээр Тель-Авивай үүдхэжэ байдаг ээрхэг түримхэй ябуулгануудые США далдалан халхалхые һэдэнэ гэжэ Хитадай хэблэл Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые шэнжэлэн тайлбарилхадаа тэмдэглэгэ.

США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульцын Дүтын Зүүн зүгэй оронуудаар дэншэжэ ябаһан тухай тогтон хэлэхэдээ, энэ районд американ политиин буруу һүрөөд байха үедэ, Рейганэй «эбэй түсэбэй» хосорон һалахаяа байха үедэ тиишэ ошохо баатай болоһон байгаа гээд Синьхуа агентство дамжуулна.

Ливанһаа Израилиин сэрэгүүдые үгэ дуугүйгөөр гаргахые Тель-Авив оролдоногүй гэжэ дүрбэн һара соо үргэлжэлһэн хөөрэлдөөнүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Тэрээнһээ гадна, Израилиин сэрэгэйхид нэмэлтэ хүсэнүүдые, танкнуудые Бекаа гэдэг нуга голдо эльгээжэ байнхай. Эдэ бүгэдэ Израилиин сэрэгүүдээ гаргаха хараа түсэбгүй байһыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

Палестинын асуудалаар бэелүүлдэг политикаяа США һулаарууухые хүсэнэгүй гэжэ Синьхуа агентствын мэдээсэл дотор саашадаа хэлэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, Палестиные сүлөөлхэ эмхи палестин арадые түлөөлнэгүй гэжэ США-гай президент апрелиин 22-ой мэдүүлгэ соогоо һануулһан байгаа.

США-гай гүрэнэй секретариин ерэһэн ушарта этигэн найдаһанай үлүү гэжэ Синьхуа агентство батална.

…ОРОДОЙ АЖАЛШАДЫЕ …ХЭРЕЭН ЖЭЛДЭ ХАНГАХА

…ан-Үдын ажалшадай овощ, фруктаар ямараар хан… байһаниинь олондо һонирхолтой ёһотой. Эндэ «Горплодоовощторгын» наймаанай таһагай на…ик Т. И. Чувашоватай хөөрэлдэжэ, үтэһэн ха…үдыень доро толилнобди.

…л хотодо ажаһууг- …шоор бардамаар …тулада «Горплодо- …ын» хүдэлмэрилэг- …оролдоно гэхээр …зорилгоёо бэс- …байхадаа, бидэнэр …Эдеэ хоолой про- …үүргэхэ хэрэгтэ ху- …уулалсажал байна

…н жэлдэ, жэшээнь, … 400 тонно хар- … мянган 865 тонно … мянган 700 тонно …ээсэлэгдэһэн бай- …а ондо хотоорхим- …ноор дутаагүй ёһо- …оо һонгиныи мүнөө …ка байбашье, ногоон …гаража эхилээ ха- … бэшэ болоо

…фрукт гээшые ажал …стол дээрэ түхэреэн …лгахын тула «Гор- …торгын» хүдэлмэ- …ябала хэмжээ аба- … Дунда Азиин бо- …казай республика- …яблока асарагдана. …март һара соо Гру- …0 тонно яблока ерэ- … юм. Тиихэдэ «Со- …торгоор» Вьетнам- …тонно банан манай …буулгагдаа гээшэ.

…һээ гадна овощ ган- …убликаһаамнай га- …арһаа ороxо ёһотой …таг оронойимнай тус- …һан ажахынууд …ын баталагдаһан хэл- …ндһөөр нииcлэл хо- …үүгшадые хангаха … байгаа. Эрхирэгэй, …дный», Калининай … совхозууд овощ …хэлсээгээ дүүргэжэ … 32 мянган түхэ- … овощ бэлдэхэ ёһотой …, «Дружба» совхозууд гансашье монсогор овощ хотоорхиндо үгөөгүйнь харамтай.

Гэхэ зуура республикын бусад ажахынуудһаа ороһон хартаабха тухай хэлэхээр гэжэ һанагдана. Машинын кузов соо сэхэ хэгдээд лэ ерэһэн хартаабхын хахадынь шахуу шорой байна. Тиимэһээ сортлон сэбэрлэхэдэ, ехэ хүшэр хүндэ. Мүн хапууса хуу тэһэ, няза бутаршоод ерэдэг. Энэмнай тэндэхи зоной хайша хэрэгээр лэ хандаһанһаа болоно.

Саашань хэлэхэдэ, энэ жэлдэ чеснок хомор байба гээшэ ааб даа. Алма-Атаһаа тэрэ эльгээгдэхэ аад, бүтээгүй. Тиихэдэ Краснодарай хизаар 260 тонно яблока дутуу эльгээгээ.

Хотын хүн зондо фрукт болон овощ худалдаха 27 магазин бии. Овощ хадагалдаг газарнай даб дээрэ хоёрхон. Зүгөөр тэдэнээ илгаха, сэбэрлэхэ тусгаар байрагүйбди. Октябрьска районой шэнэ-шэнэ кварталнуудта хүн зоной хэды олон болобошье, овощ худалдаха тусгаар магазин гэжэ үгы байһан зандаа, 2 мянган 700 тонно багтаамжатай бааза 47-дохи кварталда мүнөө жэлдэ баригдахаар хараалагдана.

«Горплодоовощторгын» магазинуудай коллективүүд жэлһээ жэлдэ социалис мүрысоо үүсхэн ажалладаг. Николай Петровой нэрэмжэтэ үйлсэдэ оршодог 2-дохи магазинай коллектив (даагшань Л. Г. Бородавкина), колхозно түб рынок дээрэ наймаалдаг 11-дэхи магазин (даагшань С. К. Юдина), 28-дахи магазинай (Н. А. Щербакова), авиазаводой 7-дохи магазинай (А. Е. Михедько) коллективүүд мүрысөөндэ түрүүлнэ.

Ажалай журам шангадхаха талаар орон доторнай ехэ юумэн хэгдэжэ байна гээшэ ааб даа. Бидэншье баһа албан дотороо наймаанай гурим хазагайруулагшадтай тэмсэл ябуулжа байнхайбди. Жэшээнь, апрелиин 6-да нүхэдэй сүүдэй суглаан татагдажа, 11-дэхи магазинай хүдэлмэришэн А. Г. Сафроновой журам харагдаһан байна. Энэ хүн ажал дээрээ ходо һогтуухан ябадаг байгаа. Тиимэһээ нүхэдэй зүгһөө тэрээндэ шанга һануулга хэгдэжэ, саашадаа иимэ ушарай гараа һаа, бүри шанга хэмжээн абтаха гэжэ шиидхэбэри абтаа.

Нүхэдэй энэл сүүдэй урда 8-дахи магазиниие даагша Г. Е. Хамнуева, ахалагша наймаалагша Н. Н. Агнаева хоёр зогсоһон байна. Худалдаа наймаанай гурим хазагайруулһанайнь түлөө эдэнэртэ зэмэ тоһогдоо, Хамнуевань 30 түхэригэй яла түлэжэ, Агнаевань ажалһаа гаргагдаһан байна.

Гэхэтэй хамта худалдаа наймаанай системэдэ ажаллахань хүнгэн бэшэ. Ажал хүдэлмэридэмнай дутуу дунданууд нилээд олон. Залуушууд удаан тогтоногүй, гаража ябашана. Магазин бүхэндэмнай ашаа зөөхэ хүнүүд дуталдана. Транспортаар бидэниие хангажа байха 3-дахи ГАП энэ уялгаяа мууса бэелүүлнэ. Тиимэһээ хүүгэдэй сад-ясли, больницануудта овощ саг соонь абаашажа үрдинэгүйбди. Манай торгын олонхи магазинуудай байрань муу гэхэ байнаб. Бусад хото городуудайхидал адли ууджам ехэ магазинуудай баригдаа һаа, ехэл һайн байгаа.

И. ХАЗУЕВ
бэшэжэ абаа.

ЗОРИЛГОНУУДАА ТОДОРХОЙЛБО

Ниитын малай үбэлжэлгэ—харюусалгатай хаһа. Гансашье малшадта, һаалишадта, механизаторнуудта бэшэ, мүн бүхы ажалшадта хабаатай. Нэн түрүүн соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд энэ үе соо ехэ хүдэлмэри ябуулна гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Ниитын малай үбэлжэлгэ хэр зэргээр үнгэргэгдөөб, соёлшод ямар хүдэлмэри ябуулааб гэһэн асуудалтайгаар арадай депутадуудай Сэлэнгын райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Георгий Галсанович Цыреновтэ хандахадамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэбэ:

— Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ комплексноор хүдөө ажахын ажалшадые хангаха гэһэн уялгаяа дүүргээбди. Малшадай холын точконуудта манай агитбригаданууд саг үргэлжэ ошодог һэн.

Тусхай комплексно бригадын бүридэлдэ хүгжэмшэд, библиотекарьнууд, эмшэд, киномеханигууд, лекторнууд оролсодог байгаа. Тиихэдэ имагтал лекцинүүдые уншаа бэшэ, мүн хонишодтой улаан булангуудые гоёон шэмэглэдэг бэлэй. Илангаяа Сэлэндүүмын, Юрөөгэй соёлой байшангууд директорынь С. М. Покацкий, С. В. Дарханов) ехэ хүдэлмэри ябуулаа, ябуулнашье. Буряадай комсомолой шангай лауреат «Колосок» (хүтэлбэрилэгшэнь С. М. Покацкий) гэжэ Сэлэндүүмын соёлой байшангай агитбригада аша үрэтэйгөөр ажаллана. Энэ агитбригадын хүтэлбэрилэгшын алдар габьяа, бэлиг шадабари тон ехэ гэжэ тэмдэглэхээр.

Соёл-гэгээрэлэй училищиие дүүргэһэн Үбэр-Зөөхэйн соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Чойжит Шамбеева, Юрөөгэй соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Баярма Ухинова, хореограф Эльвира Ертанова, соёлой таһагай методист Наталья Исламова тухай һайн һайханаар дурдамаар.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- БЭЛИГТЭЙ ХҮГЖЭМШЭН
- ДАЙНАИ, АЖАЛАИ ВЕТЕРАН
- „БАЙГАЛАЙ" ХАТАР, ДУУНУУД
- ЭРТЭ УРДА САГАЙ СУУРЯАН

О

ҺАНААД, ДУРСААД ҮЗЭХЭДЭ...

КПСС 50

Багаһаа хояшо «Мэлсын баабай» гэжэ таниха, мэдэхэ байһан яһалиг, бухэриг хүнтэй удаан хөөрэлдэжэ һуунаб.

—Саг гээшэ жэгтэй һонёор, түргэн үнгэрдэг юм байна даа. Һанаад, дурсаад үзэхэдэ, һаял мэтээр һанагдахэ юм лэ.., хүлгөөтэ тэрэ гушаад онууд.., — гээд, богони үһэтэй буурал толгойгоо эльбээд абана. — Республикымнай тогтоогдожо түбхинэһөөр жаран жэл болохонь даа. Жаран жэл... Энэмнай ажал хэжэ, ажабайдалаа зохёон алдаршаха хүнэй наһанай бүхэли хаһа үе гээшэ даа, тиигэбэ яабашье, — гээд, бодолгото болоно.

Энэмнай партиин, ажалай болон дайнай ветеран Соней Дмитриевич Дмитриев гээшэ. 1908 ондо Эрхүүгэй областиин Ялансын хошуунай Хальск гэжэ тосхондо тэрэ түрэһэн намтартай.

— Анхандаа Дмитриин зургаан басагад, зургаан хүбүүд юм һэмди. Мүнөө болоод байхада, Марну Дмитриевич ахамни 79-тэй, Ойхон нютагтаа ажаһууна, 12 үхибүүдынь янза бүриин мэргэжэлтэд болочхой, — гэжэ урмашан хөөрэнэ.

Соней Дмитриев 1925 ондо 17 наһатайдаа комсомолой гэшүүн боложо, 1928 ондо нютагтаа «Улаан Ольхон» гэжэ хүдөө ажахын коммуна эдэбхитэйгээр эмхидхэлсээ бэлэй. Озёро гэжэ нютагтаа түрүүшээр 17 үрхэтэ айл хамжаһан юм ха. Удаань нютагай эдэбхитэдэй халуун оролдолгоор, ядуухан һуудалтай айлнуудһаа эхилээд, дунда шадалтан хүрэтэрөө хамжаанай ажалай хэрэгтэй байһые ойлгоһон, мэдэрһэн байгаа.

— Шэнэ ёһоной, шэнэ ажабайдал эрхилхэ хэрэгтэмнай нютагай нюдарган баяшуул һаалта хэжэ, хаалта болодог, элдэб эсын тойбо татадаг юм һэн. Тэдэнэртэй эбсэшэгүй тэмсэл гээшые залуугай задарюун охитойгоор ябуулдаг бэлэйбди. «Юрэдөө шэнэ ажабайдалаа шэнэ нютагта дэлгээ һаамнай, бусадташье туһатэй байха һэн ха» гэһэн бодол дэмжэгдэжэ, яһала яб гэмээр түбхинэжэ захалһан «Улаан Ольхон» коммунын гушаад үрхэтэ айл республикынгаа зүүн захын Ярууна нютаг нүүжэ ошохоор мэдүүлбэ,—гэжэ Соней Дмитриевич хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Зунай тэн һарын эхеэр бааржатай пароходто һуужа, Байгал далайе гаталан, Сэлэнгые үгсэжэ ерээ һэмди. Ехэшье һайхан, үзэсхэлэн гоё газарнууд байна даа гэлсээ агша бэлэйбди.

«Улаан Ольхон» коммунынхидтай Улаан-Үдын пристаньдэ хүрэжэ бууходонь, Яруунаһаа эльгээгдэһэн жаран мори, тэргэ — подводо-хамбы хүлеэжэ байгаа һэн. Тэдээндэ эд хогшолоо тээгээд, өөһэдынгөө мори унаа унажа, үхэр малаа захадаһаар, тэрэ үеын тэгын харгыгаар тооһо татан, шууяатай хүхинөөтэйгөөр зүүлжээ гараа бэлэй.

— Зай, ябаа-ябаа Яруунынгаа голдо ороо һэмди. Энэ урдамнай нэмжыгшэ Булган тала гээшэ. Манай ерэгшэ энэл харгыгаар эрхэ сүлөөдэ тэгүүлһэн ород арадай түрүү үзэл бодолтой хүбүүд: декабристнууд, революционернүүд сүлэлгын газарнууд тээшэ урда сагта туулгажа гараһан байха... Үшөө тиихэдэ ородой суута уран зохёолшо Чехов гэгшэ Сахалин зориходоо, энээгүүр гараа юмэл гэлдэжэ, подводо-хамбын эзэд шэнэ нютагайхидтаа омогорхон хөөрэбэ.

Үдэшын һэрюу унажа байхада, коммунынхид хойто шэлэнүүдһээ уэдажа, Булган талын дундуур гараһан Маарагтын голой эрьедэ хүрэжэ ерээ һэн. Тэндэ Хори, Ярууна нютагуудай хилэ дээрэ, Эгэтэ, Эгэтын-Адаг нютагуудай коммунануудай түлөөлэгшэд — хамтадаа табяад хазаар моритон угтан хүлеэжэ байгаа. Тиигээд лэ түүдэгэй галнууд соробхилжо, угтамжын найр наадан эхилээ. Дуу андалдаан, ёохор наадан, бэһэлиг нюулсаан бүхэли һүниндөө үдэр болотор үргэлжэлөө һэн.

— Тамир шадалаа туршалсажа, бүхэ барилдаан удаан болоо бэлэй. Хара-Хужарай гээшэ һэн гү даа, али Эгэтын-Адагай бэлэй гү, Бүхэ Дамба гэгшэтэй бар хүсэеэ бахим үзэлсөө бэлэйбди. Бүхэ-Дамба хүдэр томо бэетэй, 27 наһатай байгаа. Би 22-той, балсан, булшан шангатай, ёһотойл гулда мэтэ ябаа һэм. Барилдаанай дүрэ, мэхэ ехэтэй бүхэ Дамбада хоёр дахин яаха аргагүй булигдабаб. Амаржа ерээд барилдахадаа, нүгөөдэеэ бар дүрэдөө оруулжа, нюргыень шоройдуулагша бэлэйб. Һүүлдэнь Үльдэргын сомоной найр бүхэндэ хоюулан тэн тэрээн барилдадаг болоо һэмди. Бааргһан, Бүхэ Дамба гэжэ һөөл хүн, дайнһаа бусаагүй гэлсэгшэ һэн даа. Миниишье түрүүшын хүбүүн, Сократ, 1925 оной юм һэн, 1-дэхи Украинска фронтдо ябажа, Германи хүрөөд, бусаха золгүй байгаа юм, — гээд, — һуунал даа, иимэл хүбүүн юм һэн, — гэжэ ханада үлгөөтэй зурагыень зааба.

...«Улаан Ольхон» коммуна Эгэтэ нютагта һуурижаад, байра байдалаа түбхинүүлжэ эхилээ һэн. Удаадахи, 1931 ондо Коммунис партиин зэргэдэ эбтэһэн Соней Дмитриев намарынь Улаан Армида татагдажа, Буркавдивизиондо алба хэбэ. Һүүлдэнь гурбан жэлэй туршада Улаан-Үдын комвузда һуража, агроном мэргэжэлтэй болоод, партиин Яруунын райкомой инструктораар, колхозой түрүүлэгшээр, Яруунын мяха-һүнэй совхоздо фермые эрхилэгшээр хүдэлөө һэн

Тэрэ үедэ хүдөөгэй артель, колхозуудай тараан ажал үргэдхэгдэжэ эхилһэн түүхэтэй. Тиимэһээ агроном мэргэжэлтэй Соней Дмитриев райгүйсэдкомой газар тараалангэй таһагые даагшаар томилогдожо, удаан ажаллаа.

— Дайнай урда тээ Эгэтын МТС-эй этигэмжэтэ агрономоор Үльдэргын голой дүрбэн колхоздо ажаллаа агша һэм, Зүүн-Үльдэргэдэ Должон хүгшэнэй газаа багахан гэртэнь байгша бэлэйб. Колхозуудай тракторно-тараан ажалай бригадирнуудтай газарай элдүүрилгые поли дээгүүр хазаар морёор ябажа шалгагша һэмди. Тиихэдэшье даа, колхоз бүхэндэ мөөртэ 4—5 тракторһаа дээшэ мотоорто оньһон үгтэдэггүй, хүртэдэгшьегүй юм һааб даа. Тиигэбэшье, механизаторнууднай хүсэ багатай тракторнуудаа хэм гурим соонь заһабарилаад, үдэр, һүнигүй ээлжээлэн ажаллагша һэн. — Боомой, Хуһан-Хушуунай, Баруун-Үльдэргын, Гангын уһан тээрмэнүүд колхозуудайнгаа гэшүүдэй һайхан гурил үдэр, һүнигүй татажа байгша бэлэй даа, — гээд Соней Дмитриевич бодолгото болон толгойгоо эльбээд абана. — Тиигээд лэ дайн захалжа, амгалан байдалнай һамаргагдаа һэн, — гэбэ.

1941 оной июлиин эхеэр военкомадһаа повесткэ ерээ. Повесткэ абамсаараа, Соней Дмитриев нүхэдтэеэ хамта сэрэгтэ мордоо һэн.

— Түрэл гаралнуудтаяа хахасахашье туха болоогүй һэн даа. Яруунаһаа нэгэ доро 300 гаран хүбүүд түрүүшын таталгаар мордоо һэмди, —гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Табан һара соо дайшалхы һургуулиин бэлэдхэл гараһанай удаа взводой командирай тушаалда Астрахань хотын оршонһоо дайнда ороод, 1943 ондо Түбэй фронтын младшэ лейтенантнуудай гурбан һарын курса дүүргэжэ, дайшалхы замдаа хоёр удаа шархатаһаар, Потсдам, Бухенвальд хүрэһэн намтартай. Тэндэ Илалтын баярые угтаа һэн. Дайшалхы габьяаень тэмдэглэһэн Улаан Одоной орден, «Дайшалхы габьяагай түлөө». «Германиие илаһанай түлөө» болон бусад медальнууд Соней Дмитриевичэй энгэрые шэмэглэдэг.

Албанһаа 1946 оной январьда табигдаһаар лэ, Соней Дмитриевич Яруунаяа бусажа, партиин райкомдо удаан хүдэлөө. Удаань Үльдэргын «Коммунизм» колхозой ахамад агрономоор пенсидэ гаратараа ажаллаа. Таби гаран онуудаар орон доторoo шэнэ, тунга газар элдүүрилгые үргэдхэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулһан Үльдэргын газарай ажал хэрэгые Соней Дмитриевич шадамараар хүтэлбэрилэлсөө һэн.

Соней Дмитриевич Дмитриев 1959 ондо пенсидэ гараад, Үльдэргынгөө больницын завхозоор удаан ажаллаа. Нютагайхидайнгаа элүүр энхые сахижа, шалгажа байдаг тус эмхиин хэрэг ажалые яб-таб бүтээдэг хадаа тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө хүндэтэй хүниинь болонхой агша һэн. Мүнөө тэрэ аша, гуша басагадаараа Улаан-Үдэдэ ажаһууна.

—1981 оной намар Улаан-Үдын Советскэ райкомой 1-дэхи секретариин гарһаа «КПСС-эй зэргэдэ 50 жэл» гэһэн тэмдэг, үнэмшэлгэ болон үнэтэ бэлэг абажа байхадаа уяраа һэм, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ. — Анхан Яруунада партиин зэргэдэ абтажа, тэндэ шэнэ ёһоной ажабайдал түхеэрэлсэхэдээ, хүгжөөлсэхэдөөшье, мүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай эхинһээ һүүл хүрэтэр фронт дээрэшье В. И. Ленинэй дүрэтэй, тэрэнэй һүлдэтэй партийна биледэ үнэн сэхээр абажа ябааб гэжэ омогорхоо бэлэйб — гээ һэн.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Д. Дмитриев.
А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

Энэ эртэ урда сагай дуунуудые, мүнөө мэндэ ябаа һаа, 100 гаран наһатай байха байһан Бадмын Суваан гэдэг үбгэн эсэгэһээ драматург Бато-Мунко Пурбуев бэшэжэ абаһан байна. Тэрэнһээ гадна, эдэ дуунуудые Суваан гэдэгтэ эсэгэнь гү, али үшөө тэрэнэй үбгэн эсэгэнь заахан юм гэлсэхэ...

I. Барга сагай буряад хүбүүнэй дуун

Арбан долоо наһандаа
Аяархан холые зорилойлби,
Аяархан холые зориходожо
Адуу даража бусалайлби.
Даражал гараһан
адуунайм
Далан хоёрынь шаргалдай,
Далан хоёр шаргалдайм
Гушан гурбанинь жороо
даа.
Гушан гурбан жороогойнгоо
Гурбынь унажал гаралайлби,
Унажал ябаһан жороомни
Уулын шулуун зүрхэтэй.
Хажуудахил моридни
Хабсагайн шулуун
зүрхэтэй,
Хазаарлажал ябаһан
хазаарни
Хажар сагай торгон лэ.
Тохожол ябаһан тохомни
Тохой хоргой бэлэй лэ,
Эмээллэжэл ябаһан эмээлни
Эртын сагай зандан лэ.
Шэрэжэл ябаһан ургамни
Шэлын хуһанай хүбүүн лэ,
Барижал ябаһан ташуурни
Балар сагай зандан лэ...

II. Бабжа-Барас баатарай дуун

Бутуулал һамбайтай
боро-улаанайм
Бугажал соёрхынь харахалта,
Бултандаал жаргалаа
бусаахадажа
Буряадтаал бусахыем
харахалта.
Һаглагархан һамбайтай
боро-улаанайм
Һалхиншуул хнисыень
харахалта,
Хамагтаал жаргалынь
тэхэрюулжэ
Харихадажал ерэхыем
харахалта.
Тэбхэрхэн һамбайтай
боро-улаанайм
Тээгэлэн соёрхынь
харахалта,
Тэгшэхэн жаргалаа
тэхэрюулжэ
Таанартаал бусахыем
харахалта,
Хурмастал һамбайтай
боро-улаанайм
Хотолзон соёрхынь
харахалта,
Хожомойнгоо жаргал
тэхэрюулжэ
Хорнёол бусахыем
харахалта.

ҮШӨӨШЬЕ ҺАЙ... ЗОХЁОЛНУУДЫЕ ХҮЛЕЭНЭ...

Һаяхан оперо болон балеӡэн академическэ театрай сценэ дээрэ композитор Сергей Манжигеевэй тоосоото концерт боложо, городой хүн зониие һонирхуулһан байна. Тус концерт Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдаа. Энэ композиторай нэрэ манай республикын олониитэдэ һайн мэдээжэ болонхой. Радиогоор болон телевиденеэр дамжуулагдадаг концертнүүдтэ тэрэнэй зохёоһон дуунууд саг үргэлжэ зэдэлжэ байдаг. С. Манжигеевэй дуунуудые мэргэжэлтэ хүгжэмшэдшье, хүдөөгэй уран һайханай хүдэлмэрииин эдэбхитэдшье дуратайгаар дууладаг. Манжигеевэй хүгжэмэй олондо мэдээжэ болоһон ушар хадаа эсэшэ сусашагүй зохёохы ажалайнь үндэр сэгнэлтэ болоно.

Һая үнгэрһэн концертын программада һүүлэй хоёр жэлэй туршада бэшэгдэһэн зохёолнуудынь оруулагдаа. «Һайндэр» гэжэ увертюрэ концертые һүр жабхалантайгаар нээһэн байна. Буряадай гүрэнэй филармониин симфоническа оркестр гүйсэдхэжэ, РСФСР-эй арадай артист И. Айзинкович хүтэлбэрилһэн байна. Оркестрын һүр жабхаланта хүгжэм зал соо һууһан хүнүүдэй сэдьхэлые баяр баясхалангаар халяажа, тэрэ үдэшын концертые һайндэрэй шэнжэтэй болгоо.

Концертын түрүүшын хубида композиторай симфоническа зохёолнууд шэнхинэжэ, авторайнь гүн бэлигые элирүүлээ. Тэдэ зохёолнууд соонь композиторай сэдьхэлые хүлгөөдэг образууд яһала элеэр соностоо. Энэ хадаа «Баатарнуудай дурасхаалай поэмэ» гэһэн зохёол соонь соностоһон патриотическа удхатай темэ болоно. Энэ зохёолой удхые оркестр яһала шадамараар шагнагшадта ойлгуулжа шадаа. Илангаяа баатарнуудай габьяа солын үмэнэ һүгэдэлгэ, байлдаан соо алуулһан хүнүүдые гүнзэгыгөөр шаналалга болоно. Гэбэшье хүшэр хүндэ байлдаанда илалта туйлаһан хүнүүдые болон ажабайдалые магтан дуулалга бүришье элеэр соностоо.

«Баатарнуудай дурасхаалай поэмэ» хадаа дүүрэн удхатай зохёол байна. «Оптимистическэ трагеди» шэнгеэр, оронойнгоо гаталан гараһан хүшэр замые һануулһан дурасхаал шэнгеэр оркестр тэрэ зохёолые гүйсэдхэбэ.

«Арадай аялгануудые һабагшалан найруулагдаһан сюитэ» гэһэн зохёолынь гад ондоо бодол түрүүлнэ. «Коммунис парти тухай дуун» гэжэ нэрлэгдэһэн түрүүшынь хуби соо мантан томо образууд гаража ерэнэ. Оркестрэй абяан һүр жабхалантайгаар соностожо, дуунай аялга элбэгээр халина. Тэрэ аялга соонь уряалай абяаншье, маршын ритмшье дуулдана. Энэнь олон хүнэй алхалан, урагшаа дабшажа ябаһан образ бии болгоно.

«Урда зүгтэ мүндэлэгшэ» ба «Алтан хадын орондо» гэжэ нэрлэгдэһэн сюитын гурбадахи болон дүрбэдэхи хубинууд уянгата аялгаар нэбтэрэнхэй. Тэрэниие шагнажа һуухада, уянгата дуунай аялгашье соностоно, уян нугархай хүдэлсэтэй басагадай хатаржа ябаханшье харагдахадал гэнэ. «Үндэрэй оройн шугы» гэжэ нэрлэгдэһэн сюитын һүүлшын хуби ажабайдалые, мүнхэдөө шэнэлэгдэжэл байдаг байгаалиие магтан дуулаһан түхэлтэй. Түгэсхэлэй хубиин хүгжэмдэ набшаһанай һэршэгэнээн соностоһоншуу, хүбшэргэйтэ инструментнүүд уянгатайгаар наадана.

«Хүбшэргэйтэ оркестрэй гүйсэдхэхэ домог» гэһэн зохёол ямар нэгэн нюуса мэтэ, үргэн ехэ аялгануудые дэлгэрүүлэн гүйсэдхэгдөө. «Буряад хатар» гэһэн зохёолоор концертынь түрүүшын хуби түгэсэһэн байна. Хүхюун огсом хүгжэмынь залуу наһанай сэсэглэжэ байһаниие харуулаа. Энэ хатарай үндэһэн бологшо хүхюу ёохор олондо һайшаагдаа. Тэрэниие шагнажа һуухадаш, хатар наада дэлгэжэ байһан хүбүүд, басагад нюдэндэ элеэр харагдаадхина. Бардам бардамаар хатаржа байһан хүбүүд, даруу номгон хүдэлсэтэй басагад һайндэртөө суглараад, залуу наһанай охиие харуулан хүхинэ хэбэртэй.

Концертын түрүүшын хубида С. Манжигеев композитор-симфонист гэжэ харагдаһан һаа, хоёрдохи хубидань дуу бэшэдэг бэлигынь элирэн харагдаба. Дуун хадаа арадай дунда үргэнөөр дэлгэрдэг хүгжэмэй жанр гэжэ мэдээжэ. Манжигеевэй зохёохы ажалда дуунай жанр горитойхон һуури эзэлдэг. Бүри һуража ябаха үедөө зохёохы ажалаа тэрэ дуугаар эхилһэн намтартай. «Ленин тухай дуун» тэрээндэ түрүүшын амжалта асараа бэлэй. Энэ дуунайнгаа түлөө дээдэ һургуулиин дотоодын конкурсын шанда хүртэһэн юм. Дээдэ һургуули дүүргэһэншье хойноо композитор ходол дуу бэшэдэг байгаа. Мүнөөшье Буряад орон соо дуу бэшэдэг композиторнуудай бэлигтэйшүүлэй нэгэн гэжэ тэрэ тоологдоно. Дуунай талаар республиканска кон-

курснуудта ... удаа хаба... нэлтэдэ хүрэ... да дуратайш... зажа, шэнэ... танилсуулдаг...

С. Манжи... мүнөө үе са... дадаг. Хорил... хоёрдохи ха... һуужа, тэмс... вет хүнэй һа... нууд соонь ... лагдадаг. Д... рамдал, инаг... нүхэсэл, түр... хашаалга, т... дүйн түлөө ... го, эхын эн... лаараа сэдь... С. Манжи... ниимэ олон ... хы һанал бо... дэмнай хаба... Тиимэһээл ... дуунууд хү... хэлдэ хадуу... хэндэ дүтэ ...

«Үлгын ... хон» (Ц. Ж... «Жэргэмэл» ... сановай), «... (үгэнь Г. Ч... дуунуудые ... зарова, Г. М...

Оперно теа... шад энэ кон... тэйгээр хаба... СССР-эй ара... Базарсадаев, ... дай артист Д... ряадай АССР... тистнууд Л. ... Эрдынеев, Б... эй габьяата ... Корнячев, Д. ... дай дуунууд... дэй бүхэросс... лауреат Б. Б...

А. Щитов... шэгдэһэн «... алдар соль... гэһэн кантата... гүйсэдхэгдэж... гэсхэһэн бай... баледэй ака... рай болон ... скиин нэрэ... училищиин ... тус зохёолые ... сэдхөө. Бу... искусствын ... ша Б. Ким ... байгаа. Тус ... Буряадай АС... лагдаһан 60 ... рюулагдана, ... жэлэй май ... да үнгэргэгд... стролиин ... концертые ... зохёолые ша... халуунаар у...

Композитор ... жигеев уран ... руулгынгаа т... на, үшөөшье ... нуудые бидэ ... тэйбди гэжэ... церт батала...

В. ...
хүгжэм...

Дүшөөд жэлэй туршада «Байгал» гэһэн дуу, хатарай Буряадай гүрэнэй ансамбль харагшадайнгаа этигэл найдабариие харюулжа байдаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ ансамблиин гастрольнуудай географи бүри үргэн болоо. Энэ хадаа Дунда Азиин республиканууд. Украина, Закавкази, Казахстан, Молдави, Белорусси болон бусад газарнууд, Ураалда, Алтайда, мүн Алас-Дурнын зүгтэ ансамблиинхид айлшалһан байна.

Орон доторнай элдэб үндэһэ яһатанай аман зохёолнууд, аялга дуунууд, хатар нааданууд дээрэ үндэһэлһэн бэлигтэй ансамбльнууд олон. Тэдэнэй дунда «Байгал» гэһэн дуу, хатарай манай республикын ансамбль гоё һайхан хүгжэмтэ номернуудаараа, буряад арадай искусствын гүн гүнзэгы абдарһаа абаһан хатар, дуунуудаараа илгардаг гээшэ. Тиимэһээ ансамблиин хаанашье ябахада, концертдэ суглаhгшад хани халуунаар утадаг юм. Ансамблиин коллектив уулзалгын мүнхэ дурасхаал болгон, СССР-эй арадуудай национальна хатарнуудые хододоо харагшадта дурадхадаг заншалтай.

Ленинскэ шангай лауреат Социалис Ажалай Герой И. Моисеевэй найруулан табиһан «Үбгэнэй зүүдэн» гэһэн өөрын онсо шэнжэтэй, гоё хатар ансамблиин репертуарые шэмэглэжэ байдаг. «Хазаар моритой» гэһэн буряад, мүн түргэн ритмтэй хальмаг хатарнуудые, эхэнэрнүүдэй ба эрэшүүлэй дуунай бүлэгүүдэй, мүн солистнуудай гүйсэдхэдэг уянгата һайхан дуунуудые харагшад үндэрөөр сэгнэдэг.

РСФСР-эй габьяата артистка Чимита Шанюш... дай АССР-эй ... Владимир Шагж... лиин залуу дуу... үнгэргэгдэһэн б... курсын диплом... Дугданова боло... уран бэлигээрэ... баясуулдаг.

Мүнөө «Байга... рэнэй дуу, хата... Буряадай АСС... даһаар 60 жэлэй ... зорюулагдаһан ... үнгэргэгдэхэ лит... искусствын үдэр... салга ехэтэйгээр ... на. Ансамблиин ... зохёохы ажалда ... хүсэнэбди. Мүнө... лиин концерт б...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... һэн гүрэнэй дуу... самблиин конце...

П. БУРМАК...

ШОГ

ЖҮТӨӨРХҮҮ ҺАМГАН

Энээхэн рассказаа дэмы ингэжэ нэрлээ гүб? Юундэб гэхэдэ, жүтөөрхүү һамгад заахан рассказуудһаа байтагай, хэды томо романууд, туужанууд, кинофильмнүүд соогуур дүүрэн ябадаг лэ! Теэд нэрлэхээ нэрлэһэн хадаа яахабш, холуур тойруулжа, уншагшадай һанал сэдьхэл төөрюулжэ байнхаар, хүршынгөө гү, али танил нүхэрэйнгөө һамган тээшэ урин дулааханаар хараһанайнгаа түлөө хатуу хараалда хүртэнхаар, жүтөөрхүүл хадань өөрынгөө һамган тухай ямаршье нюуса далдагүйгөөр хөөрэхэдэм яаха юм?

Нүхэд, һамгаяа муушалжа эхилхэнь гэжэ бү һанагты. Минии һамганда адли һамган хомор, жүтөөрхэхэһөө ондоо ямаршье дутагдалгүй эхэнэр гэжэ мэдүүлхэ байнаб! Шэг шарайгаар сэбэрхэн, алибаа хүдэлмэридэ абьяастай бэрхэ, хүн зондоо, түрэл садандаа урин налгай... Саашань тоолохо болоо һаа, барагдашагүй олон һайн һайхан аяг аашатай, түхэл шэнжэтэй байха... Нүхэд, һамгаяа магтажа эхилхэнь гэжэ бү һанагты, жүтөөрхүү тухайдань ама харһан лэ хадаа гансахан тэрээн тухайдань хөөрэһүүб.

Үдэр бүри — жэлдээ гурбан зуун жаран таба дахин болоно бэзэ—хубсаһандам халдаһан үһэ хилгааһа бэдэржэ, үйлэ тамыем үзүүлдэг юм лэ. Нэгэ тээмни халдаһан, нялдаһан, аһалдаһан, шэрэлдэһэн, торолдоһон үһэ, хилгааһа заабол олоод лэ, гал түймэр болоно, хамар нюурыем хахазада маажажархин алдадаг юм. Нохойншье нооһо, тахяагайшье хөөбэр олоо һаа, заабол эхэнэрэй толгойһоо унаһан болгожо шададаг. Сүүдхэ соо хүнэй толгойһоо 40—50 үһэн унадаг, орондонь мүн лэ тэды үһэн ургадаг гэжэ журналда толилогдоһон статья олоод уншуулхадамнишье, үрэ гарааагүй даа. Манай заводто 2500 эхэнэр, 3500 эрэшүүл ажалладаг. Тэдэнэй толгойһоо сүүдхэдээ 300 мянган үһэн унана, сүүдхын гурбанай нэгэ сагтань — найман часай туршада — заводтоо байна, тиихэдэ 100 мянган үбһэн заводой дэбисхэр дээрэ үлэнэ гэжэ хэлэжэшье, шоото калькуляторaар тооложо байжашье харуулаад, яашье ойлгуулжа ядаалби! Яаха хүнбиб? Үшөө трамвай, автобусоор хүдэлмэридөө ошохо, ерэхэдээ, хэды мянган, түмэн үһэнэй дундуур ябанабиб!

Одоол тэсэхые тэсэгдэнэ даа! Үсэгэлдэр юун болоо гэжэ һананат?

Хүдэлмэриһөө ерэбэб. Хубсаһаа тайлахыем хүлеэжэ байгаад, һамгамни хэдэг лэ шалгалтаяа хэжэ эхилбэ гээшэ. Үһэ хилгааһа яашье оложо ядахадаа, нюдэндөө шэл хэжэ байжа бэдэрбэ. Юушье олобогүйл хаш. Зорюута худалдажа абаһан байгаа юм гү, түхэреэн томо гал шэл гаргаад, хубсаһанайм уршалаае, нугалаае урбуулжа, һэхэжэ байжа шагааба. Мүн лэ юуншье олдобогүйл хаш. Гэнтэ хажуудам харайжа ерээд, шашхаад лэ, өөрым толгойн үһэндэ аһашаба гээшэ:

— Гансаш үһэн үгы! Халзан толгойтой эхэнэрые хааһаа олообш! Үтэр хэлэ!

Саашань хөөрэхэ шадал тэнхээмни дууһашаба, нүхэд, хүлисыт даа.

Ш.-С. БАДЛУЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ» — тогтоол. Мүрысөөндэ эрхимлэгшын үгэ. «Илагшын нэрэ зэргэтэй» — түрүү бэшэг. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Республикымнай Майн һайндэрэй жагсаалда» — суглуулбари. «Сабшалан, тараалан һайжаруулха габшагай гурбан һара» — мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажалай коллективүүд тухай СССР-эй Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэнэбди» — һанамжа, дурадхалнууд. «Алдуунууд дабтагдажа магад» — «Правда Бурятии» болон арадай хиналтын шалгалта. «Түсэбтэ табан жэлые байгуулагшад» — О. Кедровэй фото-мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда. «Швейкын автор — «Үүр» һониной редактор» — И. Казанцевай статья. Уласхоорондын һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Эхин түрүүшын сэрэгэй парад»—О. Московскиин статья (ТАСС). «Субботын галхан»—суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.35 — Үглөөнэй гимнастика 9.50 — Физкультура эрхилэгшэдтэ заабаринууд. 10.00 — «Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 10.30 — «Спортлотогой» 18-дахи тираж. 10.40 — «Таанадта, түрэлхид». 11.10 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 11.40 — Харгын аюулгүйе сахиха. 12.10 — И. С. Бах. Хүгжэм. 12.25 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летунов телевизор харагшадай асуудалнуудта харюусаха.

Улаан-Үдэ. 12.55 — Шэнэ һонин (буряадаар). 13.05 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. Д. Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй студентнэртэй композитор Б. Цырендашиев уулзаха. 14.05 — Киноочерк.

Москва. 14.30 — Арадай уран бэлиг тухай телепрограммануудай «Һолонго» гэһэн уласхоорондын V фестиваль. (СССР). 15.00 —Мультфильм. 15.10 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 15.25 —«Ородой музей». Совет графика. 15.15 — «Циркын арэнэдэ». 16.55 —«Голубой патруль» — үхибүүдтэ фильм. 18.00 — «Ан амитадай аймагта». 19.00 — «Харилсаа холбоон» — тележурнал. 19.50 — «Сибирячка — уран һайханай фильм (1-дэхи ба 2-дохи сери). 22.00 — «Время». 22.30 — Фильм-концерт. 23.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Пахтакор» — «Спартак». 00.45 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат (2-дохи ба 3-дахи шата). ФРГ-һээ дамжуулагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой ород арадай инструментнүүдэй ... — «Энээниие ...

Улаан-Үдэ. 14... фильмнүүд.

Москва. 15.20 ... Оркестрэй наа... 15.40 — «9-дэхи ... — Киргизэй ... студиин прогр... «Хождение по ... серитэй уран һа... «Хмурое утро» ... ри). 19.15 — «Д... — Уласхоорондо... 21.00 — «Амга... ты, багашуул!» ... жэмтэ киоск. 21... тата фильм. 22... 22.30 — «Зеле... уран һайханай ...

Реда...
Р. Б. ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54—54. зам. редактора -2 68-08. зам редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50 52. секретариат — 2-66-76. отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23. промышленности и строительства — 2-61-35. сельского хозяйства — 2-64 -36, 2-63-86. советского строительства и быта — 2-69-58. культуры и школ — 2-60-21. 2-57-63. информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-03406. Заказ № 101. Индекс 0464...